

Bruxelles, XXX
[...] (2013) XXX draft

RADNI DOKUMENT SLUŽBI KOMISIJE

Ocjena ekonomskog programa za 2013. za HRVATSKU

SADRŽAJ

Sažetak...Error! Bookmark not defined.
1. Uvod.....	Error! Bookmark not defined.
2. Gospodarska kretanja i izazovi	Error! Bookmark not defined.
2.1. Nedavna gospodarska kretanja i izgledi.....	Error! Bookmark not defined.
2.2. Izazovi	Error! Bookmark not defined.
3. Procjena mjera politika	Error! Bookmark not defined.
3.1. Fiskalna politika i porezi	Error! Bookmark not defined.
3.2. Financijski sektor	Error! Bookmark not defined.
3.3. Tržište rada, obrazovanje i mjere socijalne politike....	Error! Bookmark not defined.
3.4. Strukturne mjere kojima se promiče rast i konkurentnost	Error! Bookmark not defined.
3.5. Modernizacija javne uprave	Error! Bookmark not defined.
4. Tablica.....	Error! Bookmark not defined.
5. Prilog	Error! Bookmark not defined.

Gospodarski izgledi

Hrvatsko gospodarstvo i dalje se bori s recesijom. Nakon ekonomskog procvata koji je prethodio krizi, a koji je bio potaknut velikim priljevom stranih ulaganja, uslijedio je trajniji pad gospodarske aktivnosti 2009., čemu su pridonijele i strukturne slabosti gospodarstva. Recesija se ponovno produbila 2012. te je realni BDP-a pao za 2 %. Prema proljetnim prognozama Komisije za 2013. očekuje se da će se gospodarstvo u 2013. smanjiti za 1 % zbog tekućeg razduživanja banaka i nepovoljnih kretanja na tržištu rada. Bolje međunarodno okruženje, pristupanje EU-u i novi propisi doneseni radi poboljšanja ulagačke klime trebali bi pokrenuti skromni oporavak u 2014. Stopa nezaposlenosti znatno se povećala u 2012. dosegnuvši 15,9 %, s time da je nezaposlenost mladih porasla na 43 %. Očekuje se da će ukupna nezaposlenost u 2013. porasti na 19,1 % te u 2013. na 20,1 %. Inflacija je u 2012. prosječno iznosila 3,4 % te se očekuje da će u 2013. biti velika i iznositi 3,1 %, a u 2014. očekuje se pad na 2 %.

Nadležna tijela planiraju do 2016. smanjiti deficit opće države ispod referentne vrijednosti od 3 % BDP-a. Prema proljetnim prognozama Komisije za 2013. predviđa se rast ukupnog deficita na 4,7 % BDP-a u 2013. koji će dosegnuti 5,6 % BDP-a u 2014., a predviđa se da će u 2014. udio duga u BDP-u premašiti referentnu vrijednost od 60 % BDP-a zbog većeg deficita i manjeg rasta BDP-a u odnosu na predviđanja iz programa.

Ključna pitanja

Hrvatska nadležna tijela donijela su u 2012. nekoliko mjera reformi. Prije svega, država je poduzela daljnje mjere u cilju preusmjeravanja poreznog opterećenja prema porezima koji ne djeluju negativno na rast te je uvela mjere suzbijanja porezne utaje. Nadalje, donesen je novi zakon kojim se omogućuje rješavanje loših kredita te je ostvaren određeni napredak u cilju smanjivanja visokih troškova otvaranja poduzeća. Pripremaju se i mjere povećanja fleksibilnosti tržišta rada, jačanja obrazovnog sustava i smanjivanja administrativnog opterećenja poduzeća. U drugim područjima nastojanja za provedbu reformi bila su ograničena, posebno u pogledu smanjivanja implicitnih obveza i fragmentacije mirovinskog sustava, unaprjeđenja učinkovitosti pravosuđa i poboljšanja preventivnih mehanizama koji se odnose na korupciju u javnoj upravi.

Hrvatska se suočava s važnim izazovima. Nakon petogodišnjeg razdoblja recesije rast koji se temelji na otvaranju novih radnih mjesta uz provedbu fiskalne konsolidacije glavni je izazov u kratkoročnom razdoblju, a unaprjeđenje konkurentnosti i jačanje povjerenja u financijski sektor ključni su u srednjoročnom razdoblju. Hrvatska će morati poduzeti daljnje napore kako bi smanjila visoki proračunski deficit i podmirila obveze državnih poduzeća, a pritom očuvala rashode za ulaganja i ostale rashode kojima se potiče rast. Ima prostora za poboljšanje učinkovitosti oporezivanja. Hitno se moraju riješiti problemi rigidnosti tržišta rada i nepovoljnog poslovnog okruženja.

- **Javne financije:** Visoki državni deficit pridonosi brzom rastu javnog duga, za koji Komisija predviđa da će ubrzo premašiti referentnu vrijednost od 60 % BDP-a ako se politike ne promijene. Ključna je provedba jasne i održive strategije konsolidacije: u pogledu prihoda, ima prostora za proširenje poreznih osnovica (udio poreza u BDP-u iznosio je 32 % u 2011., što je znatno manje od prosjeka EU-a koji iznosi gotovo 40 %) i jačanje borbe protiv poreznih prijevара i porezne utaje. U pogledu rashoda, izazov je provesti održivu konsolidaciju a pritom očuvati rashode kojima se potiče rast te osigurati dovoljno prostora za sufinanciranje sredstava iz fondova EU-a. Ima prostora za preispitivanje učinkovitosti, održivosti i prikladnosti rashoda za socijalnu zaštitu i mirovine.

Naposljetku, država i dalje ima važnu ulogu u velikom broju poduzeća, od kojih mnoga bilježe gubitke i veliku zaduženost te time znače rizik za javne financije.

- **Financijski sektor:** Gospodarstvo je opterećeno velikim udjelom loših kredita (14 % na kraju 2012.), privatni sektor izložen je valutnom riziku zbog toga što je veliki dio njegova duga denominiran ili indeksiran u stranoj valuti (75,3 % u veljači 2013.) Rezervacijama za te kredite mogla bi se poboljšati stabilnost financijskog sektora, ali bi se srednjoročno mogao ograničiti rast kreditne aktivnosti.
- **Tržište rada:** Zbog nefleksibilnog tržišta rada i nepotica jnih mjera proizašlih iz sustava naknada ograničeno je otvaranje radnih mjesta. Otpuštanja su složena i skupa, te se mogu rješavati sudskim postupkom koji traje nekoliko godina. Time se pridonosi velikom udjelu sive ekonomije (procjenjuje se da ona iznosi do 40 % BDP-a), što negativno utječe na javne financije. Stopa nezaposlenosti gotovo se udvostručila od 2008. (s 8,6 % na 15,9 % u 2012.), a najjače je pogodila mlade radnike i izložila trećinu stanovništva riziku od siromaštva.
- **Javna uprava i poslovno okruženje:** Kvaliteta poslovnog okruženja slaba je, što potvrđuje i nepovoljna pozicija Hrvatske u međunarodnim anketama. Slaba učinkovitost pravosuđa i visoki stupanj percepcije korupcije u javnoj upravi uzrokuju zabrinutost. Bit će iznimno važno jačanje upravnih kapaciteta ako se žele uspješno provesti ulaganja koja sufinancira EU.

1. UVOD

Hrvatska će postati članicom EU-a 1. srpnja 2013. nakon što sve države članice EU-a ratificiraju Ugovor o pridruživanju. Hrvatska je zbog pristupanja EU-u već neslužbeno uključena u Europski semestar za 2013. U tu svrhu Hrvatska je dobrovoljno predstavila ekonomski program u travnju 2013. Ovaj radni dokument službi sadrži kvalitativnu ocjenu programa.

U ovom radnom dokumentu službi ocjenjuju se gospodarski izazovi i mjere politika u svjetlu zaključaka Komisijinog Godišnjeg pregleda rasta za 2013.,¹ koji je objavljen u studenome 2012. U Godišnjem pregledu rasta za 2013. utvrđuju se prijedlozi Komisije za potreban zajednički dogovor o prioritetima djelovanja na nacionalnoj razini i razini EU-a u 2013. Njime se utvrđuje pet prioriteta koji državama članicama mogu pomoći u oporavku rasta: provođenje diferencirane fiskalne konsolidacije koja ne utječe negativno na rast, uspostava uobičajenog pozajmljivanja gospodarstvu, promicanje rasta i konkurentnosti za sadašnjost i budućnost, smanjenje nezaposlenosti i socijalnih posljedica krize te modernizacija javne uprave.

U tom programu navode se detaljni podaci o makroekonomskim izgledima i fiskalnoj politici kao i o budućim državnim planovima reformi u odnosu na Godišnji pregled rasta, ciljeve strategije Europa 2020. i utvrđene prepreke rastu. Podatci iz tog programa bili su temelj za ocjenu koja se navodi u ovom radnom dokumentu službi.

Predstavljeni program zajednički su pripremili Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije i Ministarstvo financija u suradnji s predstavnicima resornih ministarstava i predstavnicima Ureda predsjednika Vlade, Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske, Agencije za upravljanje državnom imovinom, Agencije za tržišno natjecanje, Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje, Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, Hrvatskog zavoda za statistiku i Hrvatske narodne banke. Radna skupina za izradu ekonomskog programa pri Ministarstvu regionalnog razvoja i fondova Europske unije uključivala je predstavnike regionalnih tijela vlasti, civilnog društva i drugih dionika. Međutim, nije se savjetovalo s nacionalnim parlamentom. Program je objavljen na internetskim stranicama Vlade Republike Hrvatske.

2. GOSPODARSKA KRETANJA I IZAZOVI

2.1. *Nedavna gospodarska kretanja i izgledi*

Nedavna gospodarska kretanja

Hrvatska se 2012. i početkom 2013. i dalje borila s recesijom. Nakon ekonomskog procvata koji je prethodio krizi, a koji je bio potaknut velikim priljevom stranih ulaganja, uslijedio je trajniji pad gospodarske aktivnosti 2009., čemu su pridonijele i strukturne slabosti gospodarstva. Recesija se ponovno produbila 2012. te je realni BDP pao za 2 %, održavajući time usporavanje aktivnosti glavnih hrvatskih trgovinskih partnera i sve lošije uvjete na tržištu

¹ COM(2012) 750 završna verzija.

rada. Visoka nezaposlenost i tekuće razduživanje privatnog sektora nepovoljno su utjecali na domaću potražnju, zbog čega je negativan doprinos realnom rastu BDP-a u 2012. iznosio 2,9 postotna boda. Zabilježen je pad ulaganja četvrtu godinu zaredom, iako je smanjenje usporeno na – 4,6 %. Zaposlenost je pala za 2,4 %, a znatno se povećala stopa nezaposlenosti dosegnuvši 15,9 %, s time da je nezaposlenost mladih porasla na 43 % u 2012. Ta kretanja odražavaju se na pogoršanje socijalne situacije i rast broja ljudi suočenih s rizikom od siromaštva i socijalne isključenosti. Samo je doprinos neto izvoza bio pozitivan, prvenstveno zbog pada uvoza (odraz slabe domaće potražnje) te zdravog rasta izvoza usluga, posebno u turizmu. Recesija je snažno pogodila industriju i građevinarstvo koji zajedno čine 30 % BDP-a te se u tim sektorima nastavio negativni trend. Zbog usporenog rasta produktivnosti porasli su jedinični troškovi rada. Zbog svega navedenoga kao i zbog poreznih izmjena (prije svega povećanja opće stope poreza na dodanu vrijednost (PDV) u ožujku 2012.) i rasta cijena energenata, porasle su potrošačke cijene, s time da je inflacija u prosjeku iznosila 3,4 %.

Gospodarski izgledi

Prema proljetnim prognozama Komisije za 2013. očekuje se da će se gospodarstvo u 2013. smanjiti za 1,0 %. Budući da domaća potražnja i dalje usporava rast te da se ne očekuje značajan učinak neto izvoza, kratkoročni izgledi i dalje su neizvjesni. Očekuje se daljnji pad ulaganja zbog tekućeg razduživanja banaka i slabe domaće potražnje. U skladu s kretanjima u realnom gospodarstvu ne očekuje se oporavak tržišta rada u 2013. Zbog nedostatka pritiska potražnje inflacija će vjerojatno i dalje biti relativno velika i iznositi 3,1 % prvenstveno zbog povećanja neizravnih poreza.

Nije izgledno da će hrvatsko gospodarstvo zabilježiti snažan oporavak u 2014. Očekuje se rast ulaganja zbog poboljšanja u međunarodnom okruženju, pristupanja EU-u i novih propisa donesenih radi poboljšanja ulagačke klime. Provedba nekih odgođenih velikih javnih investicijskih projekata mogla bi imati dodatan pozitivan učinak. Međutim, u 2014. očekuje se nastavak pogoršanja situacije na tržištu rada, a zbog toga će i dalje slabiti privatna potrošnja.

Makroekonomski scenarij na kojem se temelji ekonomski program optimističan je u usporedbi s proljetnim prognozama Komisije za 2013. Prema ekonomskom programu očekuje se da će realni rast BDP-a dosegnuti 0,7 % u 2013. i 2,4 % u 2014. u usporedbi s -1,0 % u 2013. i 0,2 % u 2014. na temelju proljetnih prognoza Komisije.

2.2. Izazovi

Hrvatska se suočava s važnim izazovima u pogledu oporavka rasta, jačanja javnih financija i promicanja konkurentnosti. Visoki deficit opće države ograničava potrošnju koja potiče rast dok su implicitne obveze rizik za održivost javnih financija. Na gospodarstvo negativno utječu rigidnosti tržišta rada, slabi napredak u restrukturiranju državnih poduzeća, snažna administrativna opterećenja i financijska osjetljivost povezana s visokom razinom loših kredita i zaduženosti kućanstava. Istodobno se stopa nezaposlenosti gotovo udvostručila od 2009., a najjače je pogodila mlade radnike i izložila trećinu stanovništva riziku od siromaštva. Nakon petogodišnjeg razdoblja recesije i zbog sve slabijih izgleda solidnog

oporavka, rast koji se temelji na otvaranju novih radnih mjesta glavni je izazov u kratkoročnom razdoblju, posebno u pogledu potrebne fiskalne konsolidacije.

Stalni visoki državni deficit pridonosi brzom rastu javnog duga. Angažirana provedba jasne i održive strategije konsolidacije ključna je za jačanje povjerenja i poticanje stabilnog financijskog i gospodarskog okruženja. U pogledu prihoda, ima prostora za povećanje učinkovitosti oporezivanja proširenjem poreznih osnovica te jačanje borbe protiv poreznih prijevара i porezne utaje. U pogledu rashoda, izazov je provesti održivu konsolidaciju a pritom očuvati rashode kojima se potiče rast te osigurati dovoljno prostora za sufinanciranje priljeva sredstava iz fondova EU-a. Ima prostora za preispitivanje prikladnosti, održivosti i učinkovitosti glavnih rashoda za socijalnu zaštitu, posebno mirovinskog sustava. Naposljetku, država i dalje ima važnu ulogu u velikom broju poduzeća, od kojih mnoga bilježe gubitke i veliku zaduženost te time znače rizik za održivost javnih financija akumuliranjem implicitnih obveza.

Određeni broj strukturnih čimbenika i dalje negativno utječe na strukturne čimbenike. Relativno nefleksibilno tržište rada, za koje su karakteristični visoki troškovi zapošljavanja i otpuštanja, te nepoticaјne mjere koje proizlaze iz sustava socijalnih naknada zajedno sprječavaju rast zaposlenosti, usporavaju usklađivanje plaća u odnosu na produktivnost te uzrokuju visoku razinu neslužbenog gospodarstva, što negativno utječe na javne financije. Pad ulaganja usporava dugoročne izglede rasta. Kvaliteta poslovnog okruženja slaba je, što potvrđuje i nepovoljna pozicija Hrvatske u međunarodnim anketama.² U tom pogledu, slaba učinkovitost pravosuđa i visoki stupanj percepcije korupcije u javnoj upravi uzrokuju zabrinutost. Bit će iznimno važno jačanje upravnih kapaciteta ako se žele uspješno provesti ulaganja koja sufinancira EU. Nadalje, gospodarstvo je opterećeno velikim udjelom loših kredita, s time da je privatni sektor izložen valutnom riziku zbog toga što je veliki dio njegova duga denominiran u stranoj valuti. Bankarski sektor i dalje je dobro kapitaliziran, no rezervacije za rizike mogu ograničiti rast kreditne aktivnosti u srednjoročnom razdoblju. Naposljetku, financijski sektor osjetljiv je na financijske strategije matičnih institucija banaka koje su u stranom vlasništvu. Zbog opterećenja tekućim razduživanjem moguće je ograničavanje kreditiranja korporativnih ulaganja.

3. PROCJENA MJERA POLITIKA

3.1. Fiskalna politika i porezi

Proračunska kretanja i dinamika zaduženosti

Cilj je proračunske strategije programa provedba fiskalne konsolidacije koja ne utječe negativno na rast te koja je u skladu s propisima EU-a o upravljanju i hrvatskim fiskalnim okvirom. Nadležna tijela planiraju do 2016. smanjenje deficita opće države ispod referentne vrijednosti od 3 % BDP-a, no još uvijek nisu utvrdila srednjoročni proračunski cilj

² Vidi Svjetska banka (2013.): Izvješće o poslovanju i Globalni indeks konkurentnosti za 2012. – 2013. Svjetskog gospodarskog foruma.

u skladu s Paktom o stabilnosti i rastu. U programu se predviđa povećanje strukturnog deficita za 1,8 postotna boda u razdoblju od 2013. do 2016.³

Ocjena proračunskih kretanja otežana je zbog nedostatka fiskalne statistike usklađene sa standardima utvrđenima Europskim sustavom računa (ESA) i postojećim metodološkim revizijama. Nije moguća ocjena ispunjenja cilja za 2012. kao ni usporedba proračunskih projekcija za razdoblje 2013. – 2016. s proljetnim prognozama Komisije zbog toga što se u Hrvatskoj trenutačno revidiraju podaci o općoj državi u Hrvatskoj zbog potpunog prijelaza na metodologiju ESA. Očekuje se da će se podaci o sektoru opće države za 2012. prvi put u povijesti službeno dostaviti Eurostatu tek u jesen 2013. U okviru odgovarajućih krugova EU-a još uvijek se na tehničkoj razini raspravlja o određenom broju parametara potrebnih za izradu smislenih referentnih mjerila u skladu s kojima bi se mogla ocijeniti proračunska kretanja. To je na primjer slučaj s pretpostavkama na kojima se temelji izračunavanje strukturnog proračunskog salda u skladu s metodologijom EU-a te referentnog mjerila za rashode. Nadalje, u programu nisu navedene dugoročne projekcije o rashodima povezanim sa starenjem stanovništva koje su potrebne za ocjenu održivosti javnih financija i za izračunavanje najmanjeg srednjoročnog proračunskog cilja. Međutim, očekuje se da će se u konvergencijskom programu za 2014. dostaviti svi ti mjerni podaci kao i ostale standardne tablice u cilju ispunjenja zahtjeva iz Uredbe 1466/97 i Kodeksa prakse.⁴

Na temelju podataka iznesenih u programu ostvaren je ciljni deficit opće države za 2012. Deficit opće države, kako je navedeno u programu, iznosio je 3,8 % BDP-a u 2012., što je u skladu s ciljem utvrđenim u Pretpristupnom programu za 2012. (PEP 2012.). U programu se navodi da se taj cilj ostvario prvenstveno zbog mjera povećanja prihoda i preraspodjele određenih kategorija rashoda, čime se spriječio negativni učinak slabljenja makroekonomskog okruženja.⁵ Međutim, većina diskrecijskih mjera na strani prihoda već je bila navedena u Pretpristupnom programu za 2012. te su se stoga one već uzele u obzir. Osim mjera navedenih u Pretpristupnom programu za 2012. provedena je još samo mjera na temelju koje nije moguća isplata plaća, a da se prethodno ne uplate doprinosi državi, čime je ostvaren pozitivan doprinos prihodima od 0,4 % BDP-a. Nije moguće ocijeniti doprinos diskrecijskih mjera ostvarenju cilja zbog toga što nisu dostupni usporedivi fiskalni podaci za 2011.

Ciljni deficit opće države za 2013. povećao se za 0,3 postotna boda na 3,6 % BDP-a u odnosu na cilj iz Pretpristupnog programa za 2012. Revizija se uglavnom temelji na učinku nazivnika nižeg nominalnog BDP-a (0,2 postotna boda). Nadležna tijela donijela su 2012. skup mjera za koje se očekuje da će se njima povećati porezni rashodi u 2013. Ponajprije, država je uvela sniženu stopu PDV-a od 5 % za robu koja se prije nije

³ Na temelju podataka iz programa, službe Komisije nisu mogle korištenjem zajednički dogovorene metodologije ponovno izračunati ciklički prilagođen saldo ako se izuzmu jednokratne i privremene mjere (strukturni saldo). Sve daljnje reference na strukturni saldo temelje se na podacima iznesenima u programu.

⁴ Dostupno na:

http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/pdf/coc/code_of_conduct_en.pdf

⁵ Cilj za 2012. temeljio se na pretpostavci da će realni BDP porasti za 0,8 % te godine, no prema najnovijim podacima realni BDP je zapravo pao za 2 %.

oporezivala⁶ te veće trošarine na duhanske proizvode i energente. Predviđa se da će se tim mjerama nadoknaditi negativan učinak gospodarske aktivnosti koja je manja od očekivane, čime bi se prihodi opće države u 2013. povećali za 0,2 postotna boda na 38,4 % BDP-a. Za novi ciljni deficit uzima se u obzir rebalans proračuna koji je država donijela u ožujku 2013., a čiji je cilj zaustaviti rast rashoda i kojim se planira ušteda od 0,5 % BDP-a. Mjere sadržane u rebalansu proračuna jednako su se raspodijelile između državnog proračuna i investicijskih rashoda izvanproračunskih korisnika i javnih poduzeća kao što su Hrvatske vode i Hrvatske ceste.⁷ U usporedbi s 2012. predviđa se da će rashodi opće državi ostati stabilni na 42 % BDP-a. Prema proljetnim prognozama Komisije za 2013. predviđa se rast ukupnog deficita na 4,7 % BDP-a u 2013. Razlika u usporedbi s ciljem nadležnih tijela (3,6 % BDP-a) većinom se objašnjava opreznijim makroekonomskim izgledima zbog kojih su porezni prihodi manji. Nadalje, proljetne prognoze Komisije temelje se na opreznijim procjenama učinka diskrecijskih mjera na strani prihoda navedenima u polju 1. U pogledu rashoda, razlike su manje jer se i u nacionalnim i u Komisijinim prognozama uzima u obzir planirana ušteda u rashodima središnje države za plaće i dodatnim rashodima povezanim s pristupanjem EU-u. Osim rizika od manjeg gospodarskog rasta od očekivanog, ostvarenje cilja za 2013. ovisi i o kontroli financija lokalnih tijela vlasti i izvanproračunskih korisnika. Dodatni rizik su i metodološke promjene u obradi tih jedinica u računima opće države.

U programu se predviđa postupno smanjenje deficita opće države 2014. i u razdoblju nakon toga, no proračunski planovi ne temelje se na konkretnim mjerama. Predviđena brzina fiskalne konsolidacije općenito je konstantna tijekom programskog razdoblja te dovodi do smanjenja deficita s 3,4 % BDP-a u 2014. na 2,6 % BDP-a u 2016. na temelju ciljnog programa. Na temelju podataka iz programa predviđa se pad udjela prihoda i rashoda u BDP-u, no otprilike dvije trećine planirane fiskalne konsolidacije temelji se na rashodima. U programu se ne navode diskrecijske mjere na kojima se temelje ti rezultati. Međutim, na temelju tablica priloženih programu čini se da nadležna tijela predviđaju smanjenje javnih subvencija i daljnje ograničavanje rasta rashoda za socijalna plaćanja i plaće u javnom sektoru. Očekuje se rast postotka BDP-a u stavci rashoda za javna ulaganja u skladu s planiranim rastom rashoda potrebnih za sufinanciranje sredstava iz fondova EU-a. U pogledu podsektora predviđeno smanjenje deficita opće države navedeno u programu pokazatelj je poboljšanja u proračunu središnje države, dok projekcije za ostale podsektore opće države nisu navedene. Predviđa se povećanje strukturnog deficita tijekom cijelog programskog razdoblja s 2,4 % BDP-a u 2012. na 4,5 % BDP-a u 2016. Iako Hrvatska još uvijek nije utvrdila svoj srednjoročni proračunski cilj, naponi u cilju konsolidacije nisu usklađeni s minimalnim godišnjim strukturnim usklađivanjem koje bi inače bilo obvezno na temelju Pakta o stabilnosti i rastu, uzimajući u obzir trenutačno stanje proračuna, udio javnog duga i makroekonomske izgleda.

⁶ To uključuje kruh, mlijeko, knjige, lijekove, ortopedska pomagala, znanstvene časopise i usluge javnog prikazivanja filmova.

⁷ Zbog smanjenja proračuna središnje države smanjeni su rashodi svih kategorija osim ministarstava obrazovanja, rada, financija i ureda Vlade.

Strategija konsolidacije navedena u programu temelji se na optimističnom makroekonomskom scenariju u usporedbi s proljetnim prognozama Komisije. Prema programu očekuje se da će realni rast BDP-a 2014. dosegnuti 2,4 % u usporedbi s 0,2 % na temelju proljetnih prognoza Komisije. Za godine koje slijede predviđa se da će realni rast BDP-a iznositi 3,5 %, što je znatno veće od potencijalnog rasta BDP-a koji predviđaju nadležna tijela (0,6 % u 2015. i 0,8 % u 2016.). Zbog nedostatka konkretnih mjera na kojima bi se temeljili ciljevi, mogućnost da makroekonomsko okruženje bude gore od onoga koje predviđaju nadležna tijela stoga znači znatan rizik za strategiju konsolidacije. Nadalje, moguće je da će bez jasno utvrđene strategije biti teško provesti konsolidaciju rashoda za plaće u javnom sektoru i ostalu državnu potrošnju.

Predviđa se da će udio duga opće države u BDP-u iznositi blizu, ali ipak ispod referentne stope od 60 % BDP-a. U programu se predviđa da će udio ukupnog duga u BDP-u biti najveći u 2015. i iznositi 57,5 % BDP-a, što je rast u odnosu na 53,7 % u 2012. Iako se očekuje da će se primarni deficit postupno smanjiti i prerasti u suficit 2016., povećanje udjela duga uglavnom će biti uzrokovano efektom grude snijega koja podrazumijeva plaćanja visokih kamata, za koje se predviđa da će premašiti 3 % BDP-a tijekom programskog razdoblja. Ako bi udio duga u BDP-u bio ispod referentne vrijednosti od 60 % BDP-a na temelju ciljnog programa, referentno mjerilo za smanjenje duga ne bi se primjenjivalo. Međutim, prema proljetnim prognozama Komisije predviđa se da će u 2014. udio duga premašiti granicu od 60 % BDP-a zbog većeg deficita i manjeg rasta BDP-a u odnosu na predviđanja iz programa.

Kretanja duga navedena u programu podložna su određenim rizicima. Prvo, kao što se navodi u analizi koja slijedi, država i dalje ima važnu ulogu u javnim poduzećima. Budući da se neka od tih poduzeća restrukturiraju ili privatiziraju, moguće je da se implicitne obveze nekih od tih poduzeća realiziraju i tako postanu teret javnim financijama. Godine 2012. to se dogodilo u slučaju brodogradilišta, čije su obveze (2,8 % BDP-a) postale dugom opće države. I drugo, više od 70 % ukupnog duga opće države denominirano je ili vezano uz strane valute, prvenstveno euro, uzimajući u obzir i operacije zaštite od rizika. Iako središnja banka već duže vrijeme održava stabilan tečaj u odnosu na euro, fluktuacije tečaja odrazile bi se na udio duga u BDP-u. Naposljetku, nacionalna tijela nadležna za statistiku tek moraju utvrditi prikaz sektora opće države u skladu s metodologijom ESA-e, uključujući njegov ukupni dug, što mora potvrditi Eurostat.

Polje 1. Glavne mjere

Glavne proračunske mjere

Prihodi	Rashodi
2013	
<ul style="list-style-type: none"> Promjene u trošarinama (+0,4 % BDP-a) Uvođenje snižene stope PDV-a od 5 % na robu i usluge koji se prije nisu oporezivali (+0,3 % BDP-a) Smanjenje stope doprinosa za zdravstveno osiguranje s 15 % na 13 % (- 0,3 % BDP-a) Dohodak od imovine državnih naftnih poduzeća i dividende Hrvatske narodne banke (+0,2 % BDP-a) Promjene u plaćanjima socijalnih doprinosa (0,2 % BDP-a) Uvođenje fiskalnih blagajni (+0,2 % BDP-a s dodatnim učinkom od 0,1 % 2014.) Uvođenje poreznih olakšica za ponovno uloženu dobit (- 0,1 % BDP-a) 	<ul style="list-style-type: none"> Smanjenje plaća zaposlenicima na razini središnje države (- 0,6 % BDP-a) Povećanje doprinosa u zajednički proračun EU-a (+0,5 % BDP-a s dodatnim učinkom od +0,6 % 2014.) Povećanje investicijskih rashoda na razini središnje države (+0,6 % BDP-a) Restrukturiranje zdravstvenih ustanova (+0,3 % BDP-a)
2014	
• nije dostupno	• nije dostupno

Napomena: Učinak na proračun naveden u tablici odnosi se na učinak utvrđen programom tj. koji su utvrdila nacionalna nadležna tijela. Znak plus podrazumijeva da se zbog mjere povećavaju prihodi odnosno rashodi. Razina iscrpnosti odražava podatke dostupne u konvergencijskom programu te, među ostalim, u višegodišnjem proračunu.

Poduzeća u državnom vlasništvu

Država i dalje ima važnu ulogu u gospodarstvu zbog vlasništva i udjela u vlasništvu u velikom broju poduzeća. Općenito, ona znače znatan rizik za javne financije zbog poslovnih gubitaka, preuzimanja duga i pružanja financijskih jamstava.⁸ Sredinom siječnja 2012. portfelj Agencije za upravljanje državnom imovinom obuhvaćao je 682 poduzeća te mu je vrijednost iznosila 5,4 milijarde eura. Privatizacija portfelja općenito se sporo provodi, no ostvaren je određen napredak, posebno u pogledu velikih turističkih kompleksa, bivše vojne imovine (prvenstveno nekretnine) i brodogradilišta. Pregled stanja državnog portfelja proveden je u travnju 2013., što je bilo prekasno da bi se uključilo u ekonomski program.

⁸ Prema podacima iz ekonomskog programa državna jamstva u 2012. iznosila su 11,7 % BDP-a. Na temelju državnih podataka osam poduzeća u državnom vlasništvu zabilježilo je gubitke od 1,3 milijarde HRK u 2012. (0,4 % BDP-a), što je značajno povećanje u odnosu na 2011.

Unatoč tekućem restrukturiranju javne financije znatno opterećuju državne subvencije željeznicama. Prema državnim podacima željeznicama je u 2011. dodijeljeno gotovo 78 % državnih subvencija. Već nekoliko godina provodi se restrukturiranje. Hrvatska je na primjer 2008. podmirila sve dugove Hrvatskih željeznica te je nedavno odnosno u kolovozu 2012. provela reorganizaciju te su Hrvatske željeznice podijeljene u tri neovisna društva: HŽ Infrastruktura, HŽ Cargo i HŽ Putnički prijevoz. HŽ Infrastruktura bio je najveći korisnik državnih subvencija unatoč određenom smanjenju 2012. Njegova slaba poslovna učinkovitost⁹ djelomično je posljedica nedostatka konkurentnosti na željezničkom tržištu zbog čega ne može utvrditi odgovarajuće pristupne pristojbe. HŽ Cargo se trenutačno privatizira, no zbog nedovoljno razvijene infrastrukture općenita je atraktivnost željezničkog prometa ograničena. Naposljetku, HŽ Putnički prijevoz bio je na rubu stečaja 2012. unatoč otpisu dugova 2008. Stalnom dokapitalizacijom smanjuju se poticajne mjere poboljšanja troškovne učinkovitosti i uspješnosti. Stoga će sektor biti stalan fiskalni rizik sve dok se ne osigura profitabilnost željeznica i/ili riješi razina javne uključenosti.

Provodi se postupak restrukturiranja brodogradilišta i nacionalnog zračnog prijevoznika. Na početku 2013. potpisani su ugovori o privatizaciji brodogradilišta Brodosplit i Brodotrogir. Oba ugovora sadrže skromno povećanje potpora za restrukturiranje i povezanih kompenzacijskih mjera zbog smanjenih proizvodnih kapaciteta tijekom restrukturiranja. Kada je riječ o brodogradilištu 3. Maj, Komisija ocjenjuje revidirani plan restrukturiranja s obzirom na to da se planira da ga preuzme nedavno privatizirano brodogradilište Uljanik. Kraljevica, najmanje brodogradilište s oko 400 radnika, je u stečajnom postupku od kolovoza 2012. I Croatia Airlines ima financijske probleme. Prema preliminarnim državnim podacima to društvo bilježi negativne poslovne rezultate od 2008., a gubitci su znatno porasli u 2012. U ekonomskom programu navodi se da se provodi analiza temeljnih uzroka slabih rezultata i daljnji planovi restrukturiranja, ali ne navode se posebni rokovi provedbe procesa.

Fiskalni okvir

Posljednjih je godina provedena značajna reforma fiskalnog okvira. U posljednje tri godine na snagu su stupila tri ključna pravna akta: i.) Zakon o proračunu (2009.) kojim se utvrđuje trogodišnje razdoblje za planiranje proračuna opće države, ii.) Zakon o fiskalnoj odgovornosti (2011.), kojim se utvrđuju numerička fiskalna pravila te iii.) Odluka Vlade iz 2011. o osnivanju Odbora za fiskalnu politiku. Nakon pristupanja EU-u Hrvatska će do kraja 2013. morati u nacionalno zakonodavstvo prenijeti Direktivu EU-a 2011/85 o zahtjevima za proračunske okvire država članica.

Numeričkim pravilom utvrđuje se konsolidacija koja se temelji na rashodima i koja ide dalje od fiskalnog plana navedenog u programu. Na temelju postojećeg pravila udio rashoda u BDP-u za opću državu mora se godišnje smanjivati za 1 postotni bod sve dok se ne postigne primarni saldo u nominalnim terminima. Stoga je trajni cilj održavanje nultog ili pozitivnog ciklički prilagođenog salda općeg proračuna. Odbor za fiskalnu politiku provest će

⁹ Prema preliminarnim državnim podacima gubici HŽ Infrastrukture u 2012. utrostručili su se u odnosu na 2011.

u svibnju 2013. ocjenu provedbe tog pravila u 2012. nakon što budu dostupni potpuni podaci o općoj državi za 2012. Postoji veliki rizik da se pravilo neće provesti 2013. jer u programu nadležna tijela predviđaju da će udio rashoda u BDP-u biti na istoj razini kao i 2012. Nadalje, Zakonom o proračunu propisuje se da udio duga središnje države u BDP-u može premašiti prošlogodišnji udio samo ako je taj udio manji od 60 % BDP-a, što znači da se de facto utvrđuje prag od 60 % BDP-a.

Trenutačno se revidira nedavno doneseno pravilo o rashodima. Država je počela proces savjetovanja koji uključuje i MMF kako bi pravilo bilo osjetljivije na cikličko stanje gospodarstva te kako bi se jačala usklađenost s propisima EU-a o nacionalnim proračunskim okvirima. Revizija je još uvijek u ranoj fazi. Procjena usklađenosti novog prijedloga s propisima EU-a temeljit će se na tome osigurava li se novim prijedlogom održivo i izvršivo smanjenje visokog deficita te jača li se vjerodostojnost strategije konsolidacije uzimajući u obzir nedavni pad rejtinga hrvatskih državnih obveznica.

Trebala bi se ojačati uloga i neovisnost Odbora za fiskalnu politiku. Odbor je nadležan za procjenu usklađenosti proračuna s nacionalnim fiskalnim pravilima u fazama planiranja i izvršavanja. Odbor procjenjuje i glavne fiskalne dokumente koje donosi država. Vlada je imenovala sedam članova odbora na petogodišnji mandat iz redova odabranih neovisnih institucija, a članovi za svoj rad ne primaju naknadu.¹⁰ Međutim, dosada nisu osigurana odgovarajuća sredstva. Predsjednik odbora je ministar financija koji nema pravo glasovanja. U programu se navodi da se revizijom Zakona o fiskalnoj odgovornosti namjerava i ojačati uloga i neovisnost Odbora u odnosu na ministarstvo tako da bi Odbor trebao postati tijelo pri saborskom Odboru za financije i državni proračun. Izdvajanje Odbora iz Ministarstva financija pohvalna je mjera jer je važno da svaki nacionalni fiskalni odbor bude neovisan u odnosu na proračunsko tijelo. Budući da je prijedlog trenutačno u izradi i ne može se u ovom trenutku ocijeniti, prijedlog će se ocijeniti sljedeće godine na temelju odgovarajućih čimbenika koji uključuju neovisni pravni status, sposobnost javnog i pravovremenog komuniciranja, transparentni postupci predlaganja članova na temelju iskustva i stručnosti, odgovarajuća sredstva i pristup informacijama.

Porezni sustav

Ukupni udio poreza u BDP-u u Hrvatskoj manji je od prosjeka EU-a, no na temelju dostupnih dokaza vidljivo je da ima prostora za poboljšanje poreznog sustava i proširenje poreznih osnovica. Općenito, udio poreza u BDP-u u Hrvatskoj iznosio je u 2011. 32 %, tj. znatno je manji u odnosu na prosjek EU-a od 38,8 %. Kada je riječ posebno o porezima na rad i kapital, u ekonomskom programu navodi se da su tekući porezi na dohodak i bogatstvo, uključujući i socijalne doprinose, iznosili u 2012. tek 17,3 % BDP-a. Međutim, nizak udio poreza u BDP-u nije u potpunosti u skladu sa zakonski propisanim poreznim stopama i poreznim klinovima koji se u hrvatskom gospodarstvu primjenjuje na one koji

¹⁰ Članovi odbora su iz sljedećih institucija: Institut za javne financije, Hrvatska narodna banka, Državni ured za reviziju, Ekonomski institut Zagreb te ekonomski i pravni fakulteti.

ispunjavaju obvezu plaćanja poreza.¹¹ Iako se dio niskih poreznih prihoda od rada može objasniti oslobođenjima od poreza i poreznim olakšicama, poprilično velik relativni jaz u pogledu poreznih prihoda između Hrvatske i EU-a u skladu je sa znatnom razinom neprijavljene zarade i dobiti te neprijavljenog rada. Ima prostora i za unaprjeđivanje učinkovitosti oporezivanja dobiti trgovačkih društava.¹²

Struktura oporezivanja i dalje se usmjerava s rada i kapitala na neizravne poreze, koji već čine glavni izvor prihoda opće države. Kako bi se poslodavcima smanjio stvarni porezni teret, država je u 2012. smanjila doprinose za zdravstveno osiguranje za 2 postotna boda na 13 %. Kada je riječ o oporezivanju kapitala, poduzetnicima se od 2013. može smanjiti oporeziva dobit tako da se od te dobiti oduzme iznos ponovno uložene dobiti.¹³ Tom se mjerom može smanjiti efektivni porez na dobit trgovačkih društava, ali se i smanjuje porezna osnovica za oporezivanje trgovačkih društava. Istodobno se u ožujku 2012. opća stopa PDV-a povećala za 2 postotna boda na 25 %.¹⁴ U siječnju 2013. uvedena je i stopa PDV-a od 5 % za robu i usluge koji se prije nisu oporezivali, kao na primjer neki osnovni prehrambeni proizvodi, knjige i medicinska pomagala. U ekonomskom programu najavljuju se daljnje izmjene neizravnih poreza i trošarina nakon pristupanja EU-u. Te su mjere važne za preusmjeravanje poreznog opterećenja na poreze koji ne djeluju negativno na zapošljavanje i rast.

Država je poduzela mjere u cilju suzbijanja poreznih prijevara i porezne utaje te poboljšanja ubiranja poreza, no Hrvatska se i dalje suočava sa znatnim poteškoćama u tom području. U Hrvatskoj je obujam neslužbenog gospodarstva relativno velik te se procjenjuje da iznosi između 25 % i 40 % BDP-a. Osim toga, vrijednost prijavljenih, ali nenaplaćenih poreza i socijalnih doprinosa više se nego utrostručila u razdoblju od 2005. do 2010. te je iznosila oko 13 % ukupnih naplaćenih poreza i doprinosa u 2010.¹⁵ Kako bi smanjila iznos neoporezovanih transakcija te poboljšala ubiranje poreza, Hrvatska je 2013. uvela fiskalne blagajne te je uvela da poslodavci mogu zaposlenicima isplatiti plaću tek nakon što državi uplate socijalne doprinose. Uprava radi i na poboljšanju svoje učinkovitosti. Na primjer, nadležna tijela nedavno su osnovala novi odjel za stratešku koordinaciju, a kadrovski kapaciteti ojačani su zaposlenicima ukinute financijske policije te je osnovan poseban ured za

¹¹ Porez na osobni dohodak progresivan je, a stope iznose 12 %, 25 % i 40 %, dok lokalna tijela vlasti primjenjuju dodatni prirez. Doprinose za mirovinsko osiguranje u potpunosti snosi zaposlenik (20 % bruto plaće), dok iznos u visini dodatnih 15,2 % bruto plaće plaća poslodavac u obliku doprinosa za zdravstveno osiguranje, doprinosa za zapošljavanje i doprinosa za slučaj ozljede na radu. Urban (2009.) navodi da je porezni klin za osobe koje zarađuju prosječnu bruto plaću relativno visok u odnosu na relativnu razinu dohotka u Hrvatskoj (Urban, 2009.: „Porezno opterećenje rada u Hrvatskoj”, Institut za javne financije).

¹² Vidi Bratić (2012.): (Ne)učinkovitost poreznih izdataka u oporezivanju dobiti u odnosu na nerazvijena područja koja su posebno porezno tretirana u Hrvatskoj. Financijska teorija i praksa, 36 (4).

¹³ Procjenjuje se da prosječna efektivna porezna stopa iznosi 16,5 %, tj. manja je od prosjeka EU-a. Vidi ZEW, Projekt za Europsku komisiju, TAXUD/2008/CC/099, Efektivne porezne stope na temelju metodologije Devereux/Griffith.

¹⁴ Istodobno se povećao prag za ulazak u sustav PDV-a te je za određenu robu uvedena snižena stopa PDV-a od 10 %.

¹⁵ O procjenama udjela neslužbenog gospodarstva vidi Međunarodna organizacija rada (2006.): Pregled politike zapošljavanja u Hrvatskoj i Svjetska banka (2011.): Neprijavljena gospodarska aktivnost u srednjoj i istočnoj Europi. O poreznom dugu vidi Bronić (2011.): Naplaćeni i nenaplaćeni porezi u Hrvatskoj i Europskoj Uniji, Institut za javne financije.

velike porezne obveznike. Nadalje, u strategiji porezne uprave za razdoblje 2011. – 2015. navode se daljnje mjere suzbijanja korupcije i jačanja ljudskih resursa. Riječ je o primjerenim mjerama kojima se može unaprijediti suzbijanje porezne utaje i poreznih prijevара te poboljšanje ubiranja poreza. No te mjere možda nisu dovoljne za potpuno rješavanje tog izazova. Ima prostora za daljnje poboljšanje ispunjenja poreznih obveza automatskom razmjenom informacija s ostalim nadležnim tijelima, unaprjeđenje tehnika upravljanja rizikom i jačanje suradnje s tijelima nadležnima za socijalnu sigurnost. U tom pogledu pojava kružnih prijevара PDV-a nakon pristupanja EU-u znači osobiti rizik.

Mirovinski sustav

Hrvatski mirovinski sustav sastoji se od obveznog javnog mirovinskog osiguranja temeljenog na generacijskoj solidarnosti (prvi stup), obveznog privatnog mirovinskog osiguranja (drugi stup) i vrlo malog dobrovoljnog privatnog mirovinskog osiguranja (treći stup). Drugi stup uveden je 2002., a osiguranje u drugom stupu bilo je obvezno za osobe mlađe od 40 godina. Osobe u dobi između 40 i 49 godina mogle su se osigurati u drugom stupu, no naknadnim izmjenama zakona omogućen im je povratak u prvi stup javnog osiguranja. Osobe koje su 2002. bile starije od 50 godina ostale su u potpunosti osigurane u prvom stupu. Zbirna stopa doprinosa za dva obvezna stupa iznosi 20 % bruto plaće, od čega se 15 postotnih bodova uplaćuje u prvi stup, a preostalih 5 postotnih bodova u drugi stup.¹⁶ Indeksacija mirovina provodi se na temelju tzv. švicarske formule (50 % nominalne plaće, 50 % cijene) s time da se usklađivanje provodi svakih šest mjeseci. Iako indeksacija nije provedena 2010. i 2011., usklađivanje koje se provodi dva puta godišnje i visoki udio realnih plaća koji se uzima u obzir pri indeksaciji relativno su velikodušni u usporedbi s pravilom godišnje indeksacije samo prema cijenama te su zbog njih opterećeni javni rashodi za mirovine, što se odražava na fiskalnu održivost.¹⁷

U sljedećih 50 godina očekuje se udvostručenje omjera starosne ovisnosti. U javnom mirovinskom sustavu trenutačno se bilježi manjak, a doprinosima za mirovinsko osiguranje iz prvog stupa pokrilo se u 2010. samo 80 % rashoda za doprinosne mirovine te malo više od polovine ukupnih javnih rashoda za mirovine.¹⁸ Predviđa se da će se u sljedećih 50 godina životni vijek u 65. godini povećati za četiri godine sa sadašnjih 16,7 godina te se očekuje da će se omjer starosne ovisnosti udvostručiti u odnosu na 27,8 % zabilježenih u 2010.¹⁹ Iako se uvođenjem drugog stupa može ublažiti rast rashoda za osiguranje iz prvog stupa uzrokovanih starenjem stanovništva, još uvijek nisu dostupne službene projekcije fiskalne održivosti mirovinskog sustava koje bi omogućile izravnu usporedbu s ostalim državama članicama EU-a. U nacionalnim projekcijama navodi se dugoročno smanjenje javnih rashoda za mirovine kao udjela BDP-a. No pritom se ne uzimaju u obzir nedavne i planirane politike koje su opisane u nastavku.

¹⁶ Nadležna tijela predviđaju postupan rast doprinosa za drugi stup od 2014.

¹⁷ Nadležna tijela razmatraju reviziju indeksacije. Konkretna prijedlog još uvijek nije iznesen, no u ekonomskom programu navodi se da bi novo pravilo moglo biti povoljnije za umirovljenike, što znači da bi rashodi za mirovine mogli porasti.

¹⁸ Vidi Svjetska banka (2011.): Studija Svjetske banke o mogućnostima daljnje reforme mirovinskog sustava.

¹⁹ Vidi UN (2010.): Projekcije svjetskog stanovništva, svezak II., Demografski profili.

Implicitne obveze mogu ugroziti održivost sustava. Zbog mirovinske reforme iz 1999. i uvođenja mirovinskog sustava koji se sastoji od više stupova nastale su nejednakosti u iznosu mirovina između umirovljenika koji su i prije i poslije reforme bili osigurani u prvom stupu te između onih koji su poslije reforme odlučili ostati u prvom stupu i onih koji su izabrali oba stupa.²⁰ Zbog tih su nejednakosti već donesene kompenzacijske mjere, što je dovelo do povećanja rashoda za mirovine. Godine 2007. uveden je poseban dodatak na mirovine u visini do 27 % u cilju smanjenja razlika u mirovinama iz prvog stupa prije i poslije reforme. Nadalje, umirovljenicima (tj. onima koji su 2002. bili u dobi između 40 i 50 godina) koji su mogli birati žele li se uključiti u drugi stup omogućen je potpuni povratak u prvi stup. Zbog tih izmjena dugoročno se očekuje značajan rast rashoda za mirovine, što će imati negativne posljedice na održivost mirovinskog sustava. Nadalje, zbog tih bi izmjena slične zahtjeve mogla uputiti i preostala skupina umirovljenika koji će prava na mirovinu ostvarivati iz oba stupa (tj. oni koji su bili mlađi od 40 godina 2002.), osobito ako se pokaže da mirovine iz drugog stupa ne nadoknađuju gubitke mirovina iz prvog stupa. Zbog te mogućnosti koja se navodi u ekonomskom programu mogli bi se daljnje povećati rashodi za mirovine.

Mirovinski sustav rascjepkan je, zbog čega se povećavaju njegovi financijski troškovi te se javlja nejednako postupanje i omogućuje rano napuštanje tržišta rada. Posebna i općenito povoljnija pravila o mirovinama primjenjuju se na ratne veterane, bivše političke zatvorenike, vojne djelatnike i neke druge povlaštene skupine, koji čine 15 % svih umirovljenika. Rashodi za te mirovine čine oko 20 % ukupnih javnih rashoda za mirovine. Ti sustavi osiguravaju znatno veće stope zamjene od opće stope za mirovine iz prvog stupa te osim toga omogućuju i ranije umirovljenje.²¹ Povlaštene mirovine veće od 3 500 HRK posljednji su put smanjene 2010. za 10 %, a u 2012. su u određenoj mjeri postroženi uvjeti za odlazak u povlaštenu mirovinu.²² Nadležna tijela trenutačno razmatraju kako uključiti posebne sustave u opći mirovinski sustav, no rokovi za to nisu jasno određeni, čime se smanjuje vjerodostojnost tog nastojanja. Opće invalidske mirovine čine 28 % rashoda za mirovine (a prima ih 23 % umirovljenika iz prvog stupa), što bi moglo značiti da su uvjeti za odlazak u invalidsku mirovinu prevelikodušni.²³ Međutim, podatci koje su dostavila nadležna tijela pokazuju da se broj novih umirovljenika koji primaju invalidsku mirovinu znatno smanjio u odnosu na 2009. i trenutačno iznosi oko 10 % ukupnog broja novih umirovljenika. Postupak utvrđivanja radne sposobnosti trebao bi se do 2014. daljnje unaprijediti kako bi se osigurala dosljednost ocjene.

²⁰ Potonja nejednakost (između umirovljenika poslije reforme) djelomično je uzrokovana činjenicom da je smanjenje mirovinskih prava iz prvog stupa bilo veće od očekivane vrijednosti prava koja su se mogla prikupiti u drugom stupu na temelju stope doprinosa. Udio doprinosa u privatni stup trebao se postupno povećavati nakon provedbe reforme, no taj rast nikada se nije dogodio. Trenutačno nadležna tijela planiraju stopu doprinosa na 6 % u 2014. i na 9 % do kraja 2017., no još uvijek nisu predstavljene konkretne mjere.

²¹ Vidi ASISP (Analitička podrška za socio-ekonomski učinak reformi sustava socijalne zaštite), 2012.: Godišnje nacionalno izvješće za Hrvatsku. Vidi Svjetska banka (2011.): U Studiji Svjetske banke o mogućnostima daljnje reforme mirovinskog sustava (2011.) navodi se da je prosječna mirovina ratnih veterana 2,3 puta veća od starosne mirovine, dok je prosječna dob tih korisnika samo 50 godina.

²² Od veljače 2012. saborski zastupnici, članovi vlade, suci ustavnog suda i glavni državni revizor nemaju pravo na odlazak u mirovinu pod povlaštenim uvjetima.

²³ Vidi ASISP (Analitička podrška za socio-ekonomski učinak reformi sustava socijalne zaštite), 2012.: Godišnje nacionalno izvješće za Hrvatsku.

Predviđeno je da će se 2030. potpuno uskladiti zakonska dob umirovljenja za muškarce i žene. Trenutačno je zakonska dob umirovljenja 65 godina za muškarce te 60 godina i devet mjeseci za žene. Dob umirovljenja za žene trebala bi se povećavati za tri mjeseca godišnje sve do 2030. kada će iznositi 65 godina. Trenutačno se raspravlja o usklađivanju dobi umirovljenja za oba spola sa životnim vijekom. Pet godina prije navršene zakonske dobi umirovljenja može se otići u prijevremenu mirovinu pod uvjetom da se navrši dovoljan broj godina radnog staža. Jaz između dobi prijevremenog umirovljenja i zakonske dobi umirovljenja relativno je velik. Skup mjera kojim se financijski obeshrabruje prijevremeno umirovljenje uveden je 2010. kada su se penali za prijevremeno umirovljenje udvostručili na 0,34 % mjesečno.²⁴ U ekonomskom programu predviđaju se daljnje izmjene u mirovinskom sustavu, na temelju kojih bi se mogao smanjiti broj starosnih umirovljenika koji prijevremeno odlaze u mirovinu. Konkretni plan još uvijek nije iznesen. Prosječna dob novih starosnih umirovljenika, uključujući i prijevremene i invalidske umirovljenike, u 2011. bila je 60,0 godina, što je ispod prosjeka EU-a koji iznosi 62,1 godinu. Međutim, očekuje se povećanje dobi stvarnog umirovljenja usporedno sa smanjenjem broja novih invalidskih umirovljenika i postupnog povećanja zakonske dobi umirovljenja za žene. Većim brojem starijih radnika u radnoj snazi osigurale bi se bolje mirovine za buduće umirovljenike.

3.2. Financijski sektor

U financijskom sektoru prevladavaju banke u stranom vlasništvu, koje su dobro kapitalizirane, ali su osjetljive na financijske strategije matičnih institucija. Banke čine 75 % ukupne bilance plaćanja financijskog sektora te su i dalje stabilne unatoč trajno lošoj gospodarskoj situaciji. Ukupna aktiva bankarskog sustava iznosila je na kraju 2012. 53 milijarde eura (120 % BDP-a) i stoga je znatno manja od prosjeka europodručja (344 % BDP-a) u usporedbi s ukupnom gospodarskom aktivnosti. Budući da pet najvećih banaka predstavlja oko 76 % ukupne aktive bankarskog sustava, tržišna koncentracija relativno je visoka. Više od 90 % aktive hrvatskog bankarskog sustava u stranom je vlasništvu.²⁵ Dosada su pritisci razduživanja od matičnih institucija bili umjereni te je likvidnost hrvatskih banaka i dalje stabilna, posebno zbog rastućih depozita rezidenata. Hrvatske banke su u cjelini dobro kapitalizirane, a prosječna stopa adekvatnosti kapitala u rujnu 2012. iznosila je 20,5 %.

Stopa loših kredita znatno se povećala od početka krize. Na kraju 2012. stopa loših kredita iznosila je 14 %, a najviše je pogođen sektor poduzeća u kojem stopa loših kredita iznosi 25 %. Rezervacije za loše kredite u prosjeku iznose 40 %, tj. niže su nego u većini europskih zemalja, a još su i niže za kredite poduzećima. Vrijednosti kolaterala su isto tako relativno niske. U slučaju daljnjeg rasta loših kredita, rezervacije za gubitke po kreditima stvorile bi pritisak na kapital i profitabilnost banaka čime bi ojačali pritisci za smanjenje kreditne

²⁴ Iznos penala ovisi i o godinama staža te može značiti stalno smanjenje u rasponu od 1,8 % do najviše 4,1 % godišnje uz ograničenje od 20,4 % za sve godine. To je općenito u skladu s iznosima penala koji se primjenjuju u nekim državama članicama EU-a. Bonus za kasnije umirovljenje iznosi 0,15 % mjesečno, što nije snažan poticaj za rad i nakon navršene zakonske dobi umirovljenja.

²⁵ Na kraju 2012. 44 % ukupne aktive bankarskog sustava u Hrvatskoj bilo je u vlasništvu dioničara iz Italije, 34 % u vlasništvu dioničara iz Austrije, 7 % u vlasništvu dioničara iz Francuske te 3,2 % u vlasništvu dioničara iz Mađarske (podaci Hrvatske narodne banke).

aktivnosti. Cilj je novog Zakona o financijskom poslovanju i predstečajnoj nagodbi olakšati rješavanje loših kredita te stoga pridonijeti sprječavanju smanjenja kreditne aktivnosti.

Nadalje, postoji i valutno inducirani kreditni rizik zbog toga što je veliki udio duga nefinancijskog privatnog sektora denominiran u stranoj valuti ili je vezan uz stranu valutu. Hrvatska već duže vrijeme bilježi opću stabilnost tečaja, a kuna je usko vezana uz euro, koji je glavna valuta za većinu inozemnih transakcija. Cilj je čvrsto upravljanog fluktuirajućeg tečajnog režima između ostalog i sprječavanje tečajno induciranog kreditnog rizika.

Na mala i srednja poduzeća (MSP) osobito je utjecala averzija prema riziku u financijskom sustavu.²⁶ Nadalje, i dalje su nerazvijeni alternativni izvori financiranja kao što je privatni kapital. Kako bi MSP-ovima olakšali pristup kreditima, nadležna tijela uspostavila su povlašteni sustav financiranja u kojem sudjeluju dvije specijalizirane agencije, tj. Hrvatska banka za obnovu i razvoj (HBOR) i HAMAG Invest koji MSP-ovima nude kredite po povoljnijim uvjetima. Ti uvjeti uključuju snižene kamatne stope, duže rokove otplate kredita, izdavanje jamstava i podjelu rizika. Kao što se navodi u ekonomskom programu, HBOR-ova razina aktivnosti kreditiranja za 2013. iznosi oko 3 % BDP-a, od čega je 1,3 postotna boda namijenjeno MSP-ovima. Mjere HAMAG Investa uključuju projekt mikrokreditiranja poduzetnika početnika te program financiranja istraživačkih projekata.

3.3. Tržište rada, obrazovanje i mjere socijalne politike

Mogućnosti tržišta rada u Hrvatskoj ozbiljno su neiskorištene. Stopa zaposlenosti (za dobu skupinu 20 – 64) smanjila se za 7,5 postotna boda od 2008. i u 2012. iznosila je 55,4 % te je bila niža od stope u gotovo svim državama članicama EU-a.²⁷ U ekonomskom programu navodi se da je nacionalni cilj ostvariti stopu zaposlenosti od 59 % za 2020. Nacionalni cilj nije dovoljno ambiciozan ako se uzmu u obzir prošle i očekivane demografske promjene, gospodarska kretanja i ishodi na tržištu rada. Stopa nezaposlenosti (za dobnu skupinu 15 – 74) povećala se s 8,6 % u 2008. na 15,9 % u 2012. te je oko 65 % nezaposlenih već duže od godinu dana bez posla (43 % u EU-u). Žene, mladi i starije osobe posebno su nedovoljno zastupljeni na tržištu rada. U 2012. stopa zaposlenosti za žene u dobi između 20 i 64 godine iznosila je 50,2 % u usporedbi sa stopom od 60,6 % za muškarce. Žene se suočavaju s poteškoćama prilikom ulaska na tržište rada i zbog nedovoljnih usluga skrbi za djecu. Razina korištenja usluga skrbi za predškolsku djecu svih dobnih skupina znatno je manja od prosjeka EU-a i ciljeva iz Barcelone.²⁸ Stopa nezaposlenosti mladih u 2012. dosegla je 43 %, što znači da se Hrvatska ubraja među zemlje s najvećom stopom nezaposlenosti mladih.²⁹ Istodobno je

²⁶ Kamatne stope na komercijalne kredite u 2012. porasle su na 7,5 %, a banke zahtijevaju vrjednije kolaterale. Vidi Hrvatska narodna banka (2013.): Bilten br. 190.

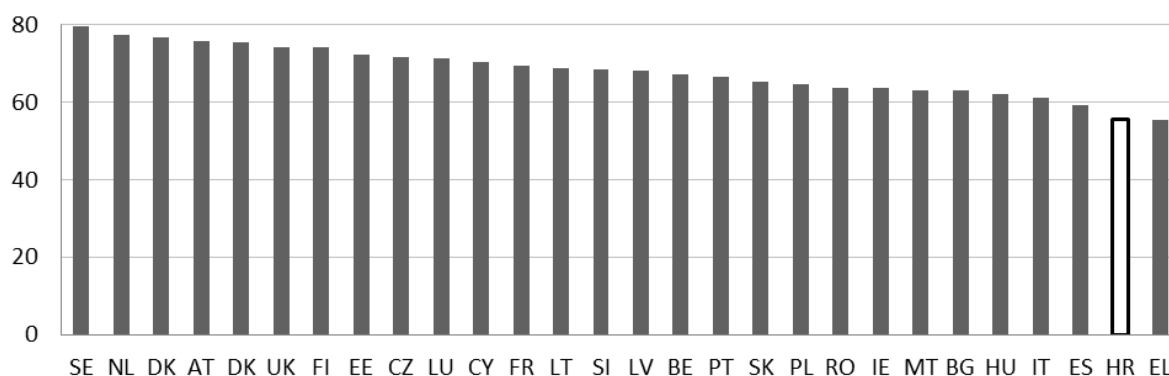
²⁷ Razlike između spolova kreću se oko prosjeka EU-a jer su stope zaposlenosti niske za muškarce i žene.

²⁸ Bolja podrška, koja podrazumijeva raspoloživost i dostupnost visokokvalitetnih predškolskih ustanova, olakšala bi ženama pristup tržištu rada. Vidi Izvješće za Hrvatsku o ravnopravnosti spolova i razvoju politika (ENEGE, 2013.) te zaključke Europskog vijeća iz Barcelone (2002.).

²⁹ Stopa zaposlenosti za dobnu skupinu 55 – 64 iznosila je 36,7 % u 2012. te je jedna od nižih u EU-27.

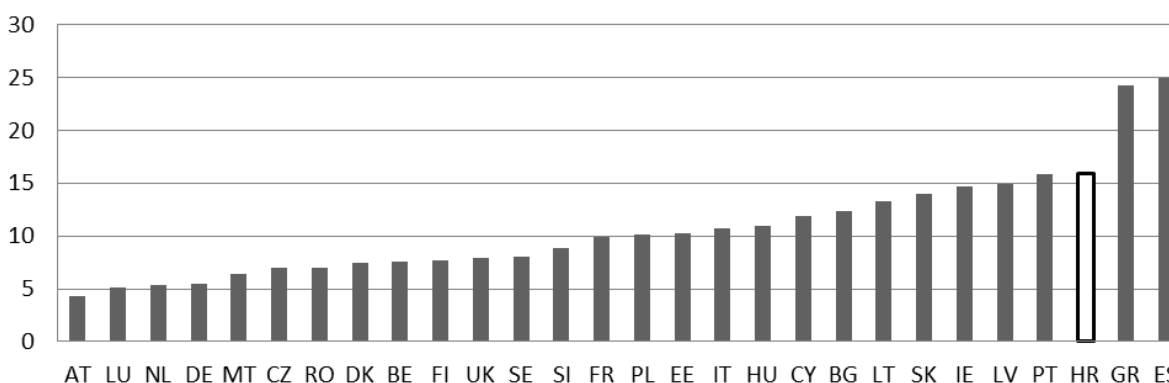
obujam neslužbenog gospodarstva relativno velik te je stoga vjerojatna visoka i stopa zaposlenosti u neslužbenom gospodarstvu.³⁰

Dijagram 1.: Stopa zaposlenosti (20 – 64, 2012.)

Izvor: Eurostat

Dijagram 2.: Stopa nezaposlenosti (15 – 74, 2012.)

Izvor: Eurostat

Jedinični troškovi rada postupno su rasli prije početka krize te su se otada u određenoj mjeri poboljšali. U usporedbi s drugim zemljama, posebno onima koje su pristupile EU-u u posljednjem desetljeću, Hrvatska je zabilježila skromniji trend nominalnog rasta plaća, ali i manju ostvarenu produktivnost. Budući da se pregovaranje o plaćama često odvija na razini poduzeća, kretanja plaća trebala bi održavati uvjete u pojedinim poslovnim jedinicama. Međutim, čini se da to nije ublažilo rast troškova rada u cijelom gospodarstvu prije krize. Nadalje, u Hrvatskoj je razina naknada po zaposlenom veća nego u bilo kojoj susjednoj zemlji osim Sloveniji. Međutim, troškovna konkurentnost izražena promjenama u relativnim jediničnim troškovima rada počela se poboljšavati od 2009.

³⁰ Procjene međunarodnih organizacija o udjelu neslužbenog gospodarstva kreću se u rasponu od 25 % (Europska zaklada za stručnu izobrazbu, 2011.: Pregled razvoja ljudskih resursa u Hrvatskoj) do 35 – 40 % BDP-a (Svjetska banka, 2011.): Neprijavljena gospodarska aktivnost u središnjoj i istočnoj Europi – Koji je doprinos poreza i kako zemlje rješavaju taj problem).

Država je donijela nekoliko mjera 2012. kojima bi se trebali smanjiti troškovi rada i pojednostavniti zapošljavanje. Prije svega smanjila je doprinose za zdravstveno osiguranje (koje uplaćuje poslodavac) za 2 postotna boda na 13 % te je donijela Zakon o poticanju zapošljavanja, na temelju kojeg se poslodavci oslobađaju obveze uplate doprinosa za zdravstveno osiguranje i ostalih doprinosa ako zaposle dugotrajno nezaposlene osobe ili mlade osobe bez radnog iskustva (trajanje zaposlenja do dvije godine). Ovim se Zakonom uveo i sustav vrijednosnih kupona u cilju pojednostavnjivanja sezonskog zapošljavanja u poljoprivredi i posebno u cilju lakšeg dnevnog zapošljavanja nezaposlenih osoba (a da im se pritom ne mijenja status nezaposlene osobe), umirovljenika i ostalih tražitelja zaposlenja. Prema državnim podacima sustav vrijednosnih kupona omogućio je smanjenje razine neprijavljenog rada. Svim tim mjerama trebao bi se smanjiti trošak zapošljavanja radnika i time potaknuti potražnja za radom.

Sustav socijalne zaštite destimulira zapošljavanje. Zbog strukture programa socijalne pomoći za osobe s nižim dohotkom važan učinak imaju utvrđeni pragovi jer se socijalna pomoć ukida ako osoba dobije plaćeno zaposlenje na službenom tržištu rada. To se događa zbog toga što zarađeni dohodak od rada, čak i u slučaju niskog dohotka, obično premašuje prag utvrđen za primanje naknada. Takve zamke socijalnih naknada izrazito su važne zbog toga što se socijalne naknade mogu povećavati, na primjer naknadama za djecu ili subvencijama koje dodjeljuju lokalna tijela vlasti.³¹ Nadalje, kao što je prethodno objašnjeno, mirovinski sustav pruža određene poticajne mjere i kanale za rani odlazak s tržišta rada. Općenito, zbog svega navedenoga neke se skupine aktivnog stanovništva ne potiču na zapošljavanje te se radnike gura u neslužbene sektore gospodarstva. S druge strane, struktura naknada za nezaposlene općenito je usklađena s praksama u nekim državama članicama EU-a iako je radna aktivacija nezaposlenih uvriježeno slaba.³²

Kruto radno zakonodavstvo još je jedan ključni čimbenik koji uzrokuje slabe rezultate na tržištu rada. Prije svega, postupci otpuštanja složeni su i dugotrajni, a katkada se vode i sudski postupci koji traju nekoliko godina.³³ Time se obeshrabruje otvaranja radnih mjesta jer su u slučaju sporazumnog raskida ugovora o radu stvarne otpremnine veće jer poslodavci žele izbjeći tužbe. Zakonski propisana otpremnina iznosi jednu trećinu mjesečne plaće za navršenu godinu staža, ali može se povećati na temelju kolektivnog ugovora. Troškovi otpuštanja

³¹ Analiza koju je proveo Hrvatski institut za javne financije pokazala je da postoje negativni poticaji za rad za ljude koji imaju niske plaće, obitelji koje dobivaju nekoliko vrsta socijalnih naknada i pomoći, obitelji sa samo jednom zaposlenom odraslom osobi i obitelji s više od jednog djeteta. Vidi Bejaković, Urban, Bezeredi, Matejina (2012.): Isplati li se raditi u Hrvatskoj?, Rev. Soc. Pol., 19/1.

³² Naknada za nezaposlene iznosi 70 % zadnje plaće tijekom prva tri mjeseca te 35 % nakon toga, s time da se može primati najduže petnaest mjeseci ovisno o radnom stažu. Pravo primanja naknade za nezaposlene ograničeno je na 450 dana, osim za starije radnike koji imaju navršene 32 godine radnog staža, a kojima je preostalo pet godina do mirovine. Kako bi ostvarila pravo na naknadu za nezaposlene, osoba mora dostaviti dokaz o plaćenom zaposlenju u trajanju od najmanje devet mjeseci u zadnjih 24 mjeseca te mora aktivno tražiti posao. Broj nezaposlenih koji primaju naknadu za nezaposlene poprilično je ograničen te je prema državnim podacima u 2011. samo 24 % nezaposlenih primalo naknadu za nezaposlene. Činjenica da mali broj nezaposlenih prima naknadu za nezaposlene može se objasniti sve većim brojem dugotrajno nezaposlenih i mladih koji ulaze na tržište rada, a da prije toga nisu imali plaćeno zaposlenje te stoga nemaju pravo na naknadu za nezaposlene.

³³ Relativno nedavno na sudovima u glavnim hrvatskim gradovima osnovani su posebni odjeli za radno pravo.

uzrokovali su i povećanje broja ugovora na određeno vrijeme (12,8 % u 2012.).³⁴ Zbog trenutačnog trenda povećanja broja ugovora na određeno vrijeme mogla bi se pogoršati segmentacija tržišta rada u Hrvatskoj. U programu se navodi da prva faza nove reforme tržišta rada, koja bi se trebala donijeti u prvoj polovici 2013., uključuje mjere kojima se za zaposlenika liberalizira trajanje prvog ugovora na određeno vrijeme (prethodno je trajanje tog ugovora bilo najviše tri godine), zatim kojima se pojednostavnjuje postupak kolektivnog otpuštanja viška radnika, širi raspon aktivnosti agencija za privremeno zapošljavanje te se ukida ograničenje broja prekovremenih sati na mjesečnoj razini. Izmjene sadrže i provedbu odgovarajućih direktiva EU-a, ali još uvijek nisu izneseni konkretni prijedlozi. U ekonomskom programu navodi se da bi se u drugoj fazi reforme tržišta rada trebali revidirati propisi o otkaznim rokovima i otpremninama te uvesti veća fleksibilnost u pogledu radnog vremena. Reforma nije detaljno opisana u ekonomskom programu. Procjena konkretnog prijedloga ovisit će o tome u kojoj mjeri se reformom osigurava pojednostavnjenje postupaka otpuštanja i stvarno smanjenje troškova otpuštanja.

Na temelju postojećih dokaza u Hrvatskoj se slabo koriste aktivne politike tržišta rada.

Unatoč nekim nedavnim poboljšanjima izdatci za provedbu aktivnih politika tržišta rada iznosili su samo 0,14 % BDP-a te je tek oko 13 % nezaposlenih sudjelovalo u tim aktivnostima u 2012., a u oba slučaja to iznosi oko jednu trećinu prosjeka EU-a.³⁵ Najvažnije su vrste aktivnih politika tržišta rada otvaranje radnih mjesta putem javnih radova, obuka na poslu te subvencije za zapošljavanje i osposobljavanje. Javna služba za zapošljavanje utvrđuje okvir za praćenje ishoda mjera aktivnih politika tržišta rada, ali ne provodi se redovna evaluacija, čime se povećava rizik neučinkovitosti zbog relativno čestih promjena mjera aktivnih politika tržišta rada.³⁶ Kapaciteti javne službe za zapošljavanje u pogledu rješavanja problema rastuće nezaposlenosti ograničeni su. Međutim, provodi se decentralizacija i reorganizacija javne službe za zapošljavanje kako bi se bolje zadovoljile regionalne i lokalne potrebe te kako bi se bolje prilagodile aktivnosti ovisno o stupnju zapošljivosti. Riječ je o relevantnim mjerama. Gledajući u budućnost, čini se da uspjeh tih mjera ovisi o jačanju administrativnih kapaciteta i resursa za provedbu aktivnih politika tržišta rada i o osiguranju usklađenosti programa s potrebama tržišta rada. Naposljetku, u cilju rješavanja teških problema nezaposlenosti mladih nadležna tijela planiraju donijeti posebne mjere rješavanja problema nezaposlenosti mladih u okviru Zakona o mladima te izmjena i dopuna Zakona o savjetima mladih, a očekuje se da će se oba zakona donijeti do kraja 2013. Još uvijek nije iznesen konkretan prijedlog unatoč žurnosti problema.

Obrazovanje

³⁴ Novozaposleno osoblje sve se više zapošljava na temelju ugovora na određeno vrijeme (više od 90 % u 2012.). Posebno je ženama i mladima teško naći stalno zaposlenje. Prema državnim podacima za 2012. 92,8 % svih žena i 92 % mladih radnika u dobi do 29 godina bilo je novozaposleno (zaposleno iz evidencije nezaposlenih) na temelju ugovora na određeno vrijeme.

³⁵ Odgovarajući iznosi za EU (2009.) kreću se oko 0,5 % BDP-a u pogledu rashoda i 30 % u pogledu pokrivenosti.

³⁶ U Nacionalnom planu za poticanje zapošljavanja utvrđuju se mjere aktivne politike tržišta rada za razdoblje 2011. – 2012. Provedba plana produžena je do srpnja 2013.

Ostvaren je napredak u pogledu udjela stanovništva sa završenim tercijarnim obrazovanjem, no obrazovni rezultati na osnovnoškolskoj i srednjoškolskoj razini nisu dobar znak za kvalitetu obrazovanja. Hrvatski obrazovni sustav bilježi dobre rezultate u pogledu udjela učenika koji rano napuštaju školovanje,³⁷ no obrazovni rezultati relativno su slabi u odnosu na ostale zemlje. Učenici četvrtih razreda postižu lošije rezultate u odnosu na međunarodne srednje vrijednosti te se ubrajaju među učenike s najlošijim rezultatima u EU-u, posebno u matematici.³⁸ Obrazovni rezultati nisu bolji ni na srednjoškolskoj razini. Obrazovni rezultati petnaestogodišnjih učenika iz matematike poprilično su slabiji od prosjeka EU-a, dok su rezultati iz čitanja i pisanja nešto slabiji od prosjeka EU-a.³⁹ Nadalje, svi su se rezultati pogoršali u odnosu na prethodna testiranja iz 2006. Rezultati državne mature potvrđuju ostvarenje određenog napretka, ali to još uvijek nije vidljivo u međunarodnim usporedbama. Čini se da sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja nije dobro usklađen s potrebama tržišta rada i trajanje programa strukovnog obrazovanja i osposobljavanja ne odražava nužno kvalitetu.⁴⁰ Zbog rastućeg broja studenata upisanih na fakultet počeo se povećavati udio stanovništva sa završenim tercijarnim obrazovanjem u dobnoj skupini 30 – 34. Stopa se znatno povećala tijekom pet godina prije 2012. kada je dosegla 23,7 % (u usporedbi s 35,8 % u EU-u), što se djelomično može pripisati uključenju u bolonjski proces i učinku prethodnih reformi.⁴¹ Međutim, rast udjela stanovništva sa završenim tercijarnim obrazovanjem stabilizirao se od 2011. te bi Hrvatska trebala ojačati nastojanja kako bi dosegla nacionalni cilj od 35 %. Cilj je utvrđen na odgovarajućoj razini.

Hrvatska trenutačno priprema daljnje reforme obrazovnog sustava. U cilju poboljšanja kvalitete obrazovanja nadležna tijela usredotočena su na Hrvatski kvalifikacijski okvir. Okvirni zakon donesen je u ožujku 2013. Cilj je zakona izraditi i utvrditi studijske programe s jasno definiranim ishodima učenja na svakoj razini obrazovanja. Ta reforma, utvrđena u dogovoru s dionicima, važna je mjera kojom se povećava transparentnost i kvaliteta obrazovanja u srednjoročnom razdoblju, a reforma će se postupno uvoditi. Na primjer, očekuje se da će se sveobuhvatan registar kvalifikacija usklađen s Europskim kvalifikacijskim okvirom primjenjivati tek 2015. Reforma se odnosi i na sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja te joj je cilj ponovno utvrditi studijske programe na temelju analize

³⁷ Stopa učenika koji rano napuštaju školovanje neznatno se povećala s najniže zabilježene razine od 3,7 % u 2008. na 4,2 % u 2012., dok je prosjek EU-a iznosio 14,8 % u 2008. i 12,8 % u 2012. Vidi EU LFS.

³⁸ Vidi Studiju o trendovima znanja iz matematike i prirodnih znanosti za 2011.

³⁹ Vidi Pisa (2009.): U Hrvatskoj udio petnaestogodišnjih učenika koji nisu u PISA testovima iz matematike zadovoljili osnovna znanja („učenici s lošim rezultatima”) iznosi 33,2 % (prosijek EU-25 iznosi 22,2 %). Udio je niži u pogledu rezultata iz čitanja, ali je i dalje veći od prosjeka EU-25 (zabilježene su iznenađujuće razlike između spolova).

⁴⁰ Vidi Svjetska banka (2012.): Hrvatska – Studije, strategija za pametan, održiv i uključiv rast za povezivanje strukovnih škola s tržištem rada. Dokazano je da trogodišnje strukovne škole bolje pripremaju radnu snagu za tržište rada nego četverogodišnje škole zbog toga što potonjima nedostaje dobra kvaliteta praktičnog osposobljavanja (Europska zaklada za stručnu izobrazbu, 2009.: Iz škole na posao: stažiranja i prvi ulazak na tržište rada u Hrvatskoj).

⁴¹ Između ostaloga, Hrvatska je uvela nacionalne obrazovne standarde, okvir za nacionalni kurikulum i državnu maturu. Poboljšali su se i stručni profili u strukovnim školama te je visoko obrazovanje postalo otvorenije u međunarodnom kontekstu.

kvalifikacija i kompetencija u okviru strukovnog obrazovanja i osposobljavanja.⁴² Hrvatska izrađuje i strategiju odgoja, obrazovanja, znanosti i tehnologije za razdoblje 2013. – 2020., a očekuje se da će u okviru nje razviti smjernice za određene sektorske strategije koje su izrađene, ali nisu još provedene. Javno savjetovanje trebalo bi početi u srpnju 2013. Ovom strategijom obuhvaćeno je i cjeloživotno učenje za koje dosada nije postojala strategija. Zbog rane faze provedbe obrazovnih reformi, njihovi učinci morat će se pažljivo pratiti u budućnosti.

Socijalna politika

Na socijalnu situaciju u Hrvatskoj ozbiljno je utjecala produljena recesija. Zbog visoke nezaposlenosti i niskog sudjelovanja na tržištu rada udio stanovništva s rizikom od siromaštva i socijalne uključenosti povećao se u 2011. na 32,7 %, što je znatno više od prosjeka EU-a koji iznosi 24,2 %. Osobito su time pogođene starije žene, a rizik od siromaštva ili socijalne isključenosti u 2011. zabilježen je za 38,4 % žena u dobi od 65 godina ili više (u usporedbi s 27,6 % muškaraca iste dobi). Stopa se povećava na 43,2 % žena u dobi od 75 godina ili više (28,4 % za muškarce). Čini se da mirovinski sustav zajedno s relativno kratkim radnim vijekom ne osigurava odgovarajuću socijalnu zaštitu u starosti. Udio ukupnih rashoda za socijalnu zaštitu, tj. za naknade za nezaposlene i socijalne naknade, ali i za mirovine i zdravstvenu skrb, povećao se u 2009. na 20,8 % BDP-a, što je još uvijek manje od prosjeka EU-27 koji iznosi 29,5 % BDP-a.⁴³ Hrvatska namjerava broj osoba koje su siromašne ili socijalno isključene do 2020. smanjiti za 100 000 na 1 282 000 osoba. Uzimajući u obzir opseg socijalnih izazova s kojima se Hrvatska suočava, cilj nije dovoljno ambiciozan.

Ima prostora za unaprjeđenje učinkovitosti sustava socijalne skrbi. U usporedbi s rezultatima postignutima u smanjenju rizika od siromaštva, učinkovitost socijalnih transfera u Hrvatskoj slabija je od prosjeka EU-a. Socijalnim transferima, uključujući mirovine, u Hrvatskoj se stopa rizika od siromaštva smanjuje za 54 %, a u EU-27 za 62,2 % (2010.). Učinkovitost se smanjuje zbog dva važna čimbenika. Prvo, na 93,5 % socijalnih naknada ne primjenjuje se imovinski cenzus.⁴⁴ I drugo, ne postoji značajno sustavno praćenje socijalne pomoći i socijalnih naknada na nacionalnoj i lokalnoj razini. Dodjela različitih vrsta socijalnih naknada raspršena je među službama, čime se sprječava razmjena informacija i stvaraju se mogućnosti zlouporabe.

Strategijom o reformi sustava socijalne skrbi za razdoblje 2011. – 2016. i Zakonom o socijalnoj skrbi iz 2011. uvedene su važne promjene. Strategijom su utvrđene mjere koje se moraju poduzeti u razdoblju 2011. – 2016. kako bi se povećala učinkovitost sustava i poboljšala dostupnost socijalnih usluga. Zakonom o socijalnoj skrbi standardizirali su se uvjeti dodjele socijalnih naknada, pojasnili načini primjene imovinskog cenzusa te se povezalo zajamčeni minimalni dohodak i službeni prag siromaštva. Tim povezivanjem

⁴² Vidi Cedefop (2013.): Analiza i pregled razvoja nacionalnih kvalifikacijskih okvira u europskim zemljama. Godišnje izvješće za 2012.

⁴³ Hrvatski zavod za statistiku (2013.): Socijalna zaštita u Republici Hrvatskoj 2008. – 2010.

⁴⁴ Izvor: državni podatci za 2010. Prema mišljenju Svjetske banke na dobro usmjerene programe socijalne pomoći koji se temelje na imovinskom cenzusu, kao što je sustav zajamčenog minimalnog dohotka, otpada samo 0,3 % BDP-a (SB, 2012.; Studije o Hrvatskoj – Strategija za pametan, održiv i uključivi rast.

osigurava se učinkovita automatska indeksacija prava na primanje socijalnih naknada. Nadalje, Zakonom su se odredili parametri za elektroničku bazu podataka koja bi omogućila evidenciju svih korisnika i njihovih zahtjeva kao i pružatelja usluga. Primjena sustava je u tijeku. Nakon što sustav bude u potpunosti funkcionirao, na temelju baze podataka moglo bi se unaprijediti transparentnost te osigurati bolje usmjeravanje socijalnih naknada. Novim Zakonom iz 2012. pojednostavnjeno je u određenoj mjeri upravljanje socijalnim naknadama te su ukinuti zavodi za socijalnu skrb na županijskoj razini. Trenutačno se priprema novi zakon o socijalnoj skrbi koji bi trebao biti dovršen do kraja 2013. Tom bi se reformom trebala uvesti zajamčena minimalna socijalna naknada te jedinstveni centar za isplatu svih socijalnih naknada. Očekuje se da bi se time povećala učinkovitost kontrola koje trenutačno provode različite institucije. Te mjere su važne, no njihov doprinos unaprjeđenju sustava socijalne skrbi ovisit će o njihovoj stvarnoj provedbi. Još uvijek nije naveden detaljni kalendar provedbe.

3.4. Strukturne mjere kojima se promiče rast i konkurentnost

Nedovoljna kvaliteta poslovnog okruženja i nedostatak konkurentnosti na ključnim tržištima nepovoljno djeluju na mogućnosti rasta hrvatskog gospodarstva. Unatoč nedavnim poboljšanjima, administrativne i regulatorne prepreke i dalje znatno onemogućuju investicijske aktivnosti i otvaranje novih poduzeća. Ima prostora i za unaprjeđenje učinkovitosti pravosuđa kako bi se pravnim okvirom omogućili brzo rješavanje nesolventnih poduzeća. Na energetsom i prometnom tržištu kao i na tržištu poštanskim uslugama prevladavaju pojedini dobavljači, čime se narušava tržišno natjecanje i potkopava troškovna učinkovitost hrvatskih poduzeća. Gledajući u budućnost, niska razina izdataka za istraživanje i razvoj te neučinkovitosti političkih okvira onemogućuju rast produktivnosti i brži prijelaz na gospodarstvo koje se temelji na znanju. Nadležna tijela svjesna su nekih strukturnih slabosti te se one djelomično odražavaju u mjerama i planovima reformi navedenima u ekonomskom programu.

Poslovno okruženje

Hrvatska postiže loše rezultate u međunarodnim anketama o kvaliteti poslovnog okruženja. Hrvatska zauzima 81. mjesto od ukupno 144 zemlje u Globalnom indeksu konkurentnosti za 2012. – 2013., što je pet mjesta niže u odnosu na prethodnu godinu i gori rezultat od većine država članica EU-a. Na temelju globalnog indeksa konkurentnosti, najproblematičniji faktori za poslovanje neučinkovita su državna birokracija i korupcija. Nadalje, u pogledu državne regulative Hrvatska zauzima jedno od najnižih mjesta u svijetu (139. od 144.). I u izvješću o poslovanju za 2013. navodi se nepovoljna ocjena. Na temelju izvješća, postupci za osnivanje novih poduzeća i dalje su relativno skupi i zahtjevni. Procjenjuje se da troškovi upisa u registar u 2013. iznose 7,3 % dohotka po glavi stanovnika, što je znatno poboljšanje u odnosu na 16,3 % u 2003., ali su i dalje veći id prosjeka EU-a koji iznosi 4,9 % te vrijednosti zemalja u regiji. Nadalje, ulagači nisu dovoljno zaštićeni zbog toga što se nedovoljno otkrivaju informacije o transakcijama koje utječu na imovinu poduzeća i sukob interesa.

Promicanje ulaganja i podrška MSP-ovima

Doneseno je nekoliko mjera u cilju smanjenja administrativnog opterećenja i oživljavanja ulaganja. Prvo, nedavno donesenim Zakonom o poticanju investicija i unaprjeđenju investicijskog okruženja utvrđuju se poticajne mjere za ulaganja i zapošljavanje u obliku poreznih poticaja i izravne potpore za otvaranje radnih mjesta. I drugo, osnovane su Agencija za investicije i konkurentnost i Opservatorij malog i srednjeg poduzetništva, koji pružaju informacije i savjetodavne usluge u vezi s ulaganjima i sektorom malih i srednjih poduzeća. Naposljetku, trenutačno se raspravlja o novoj strategiji za poticanje poduzetništva.⁴⁵ Očekuje se da će se strategijom utvrditi mjere kojima se malim i srednjim poduzećima poboljšava pristup financiranju, smanjuje birokracija i potiče izvoz proizvoda koji imaju veliku dodanu vrijednost. Uspjeh donesenih i planiranih mjera ovisit će o njihovoj učinkovitoj provedbi i uzajamnoj usklađenosti, uključujući i usklađenost s Industrijskom strategijom za razdoblje 2013. – 2020. koja se isto trenutačno izrađuje. Nadležna tijela namjeravaju do kraja 2013. donijeti i Zakon o strateškim investicijskim projektima, kojim bi se trebao uvesti ubrzani administrativni postupak za ulaganja od strateške važnosti. Ova bi mjera mogla biti dobra jer bi se njome osigurao usredotočeni pristup, no postoji rizik stvaranja nejednakosti između „strateških” i ostalih ulagača. Pojednostavnjivanje administrativnih postupaka za sve dionike bio bi najbolji pristup.

Učinkovitost pravosuđa

Unatoč nedavnim poboljšanjima u pogledu učinkovitosti pravosuđa i dalje se bilježi veliki zaostatak neriješenih predmeta u građanskim i trgovačkim predmetima. Posljednjih godina zabilježena je bolja stopa rješavanja sudskih predmeta. Na primjer, stopa rješavanja ovršnih predmeta u 2010. iznosila je 93,7 %, dok se broj ovršnih predmeta u prvih šest mjeseci u 2012. povećao za oko 5 %. Međutim, sudski postupci u građanskim predmetima i dalje dugo traju u usporedbi s većinom država članica EU-a. Nedostatci u funkcioniranju pravosudnog sustava negativno utječu na povjerenje građana i poduzeća u javne institucije te tako opterećuju hrvatsko poslovno okruženje.

Energetika, klima i učinkovitost resursa

Na hrvatskom unutarnjem energetsom tržištu prevladavaju pojedini dobavljači. Iako je uspostavljen okvir kojim se konkurentima omogućava nediskriminirajući pristup prijenosnim i distribucijskim mrežama, pozicionirani operatori i dalje imaju stvarnu kontrolu nad tržištima. Kada je riječ na primjer o električnoj energiji, državni monopol Hrvatska Elektroprivreda proizvodi 95 % električne energije te je nadležan za prijenos i distribuciju električne energije. Na temelju izmjena i dopuna Zakona o energiji iz 2012., energetska regulatorna agencija HERA jedini je subjekt nadležan za odobravanje cijena energenata. Zakonom su ukinute i još neke prethodno uvedene kontrole cijena tako da sada cijene energenata bolje odražavaju stvarne troškove proizvodnje i distribucije. Zbog toga su znatno porasle cijene plina i električne energije 2012. Trenutačno su krajnje cijene električne

⁴⁵ Strategija razvoja poduzetništva 2013. – 2020.

energije za industrijske potrošače nešto manje od prosjeka EU-a, dok su cijene za kućanstva znatno manje od prosjeka EU-a.⁴⁶

Energetski intenzitet hrvatskog gospodarstva usporediv je s prosjekom EU-a unatoč relativno niskom udjelu energetske intenzivnih sektora.⁴⁷ Time se osigurava prostor za unaprjeđenje energetske učinkovitosti. Unatoč poboljšanjima u industriji i prometu, i dalje u svim sektorima postoje mogućnosti energetske uštede. Još uvijek nije donesena sveobuhvatna dugoročna strategija energetske učinkovitosti, ali okvir energetske politike sadrži pravne odredbe i mjere promicanja učinkovitog korištenja energijom. Očekuje se da će se programom energetske obnove zgrada javnog sektora, uvedenog u razdoblju 2012. – 2013., smanjiti energetska potrošnja u sektoru zgrada. Nadalje, osigurana je javna financijska potpora za inicijative energetske učinkovitosti, uključujući energetske revizije u javnom sektoru, industriji i prometnom sektoru te u manjoj mjeri u kućanstvima. Općenito, te su inicijative važne mjere povećanja energetske učinkovitosti.

Provode se ograničenja emisija stakleničkih plinova i ciljevi u vezi s obnovljivim izvorima energije. Hrvatska se obvezala da emisije stakleničkih plinova u sektorima koji nisu uključeni u sustav trgovanja emisijskim jedinicama u 2020. neće iznositi više od 11 % u usporedbi s 2005. Budući da je razina emisija u 2010. bila samo 1,9 % veća u odnosu na 2005., Hrvatska do 2013. vjerojatno neće povećati za više od 5 % emisije koje nisu u sustavu trgovanja emisijskim jedinicama te će time ispuniti pravnu obvezu iz Odluke o raspodjeli tereta. Međutim, kako nisu dostupne projekcije o emisijama koje nisu u sustavu trgovanja emisijskim jedinicama, ne može se ocijeniti napredak u ostvarenju cilja za 2020. Postotak obnovljivih izvora energije u 2010. iznosio je 14,6 %, što je gotovo isti iznos kao i 2005.⁴⁸ Donošenjem trećeg energetskog paketa zakonodavstva Hrvatska se obvezala da će do 2020. ostvariti cilj od 20,0 % udjela obnovljivih izvora energije. U ekonomskom programu predviđa se da se cilj može ostvariti skupom mjera kojima se povećava korištenje obnovljivim izvorima energije u proizvodnji električne energije, grijanju i biogorivima. Međutim, još uvijek nije donesen nacionalni akcijski plan o obnovljivim izvorima energije te se još uvijek u svim sektorima nisu proveli učinkoviti sustavi podrške.⁴⁹ Zbog toga je teško procijeniti mogu li se utvrđeni ciljevi ostvariti. Trenutačno se ne posvećuje dovoljno pažnje promicanju korištenja obnovljivim izvorima energije u prometu.

Trenutačno se razvija integrirani sustav gospodarenja otpadom. Međutim, većina otpada zbrinjava se još uvijek na odlagalištima, a inicijative o usmjeravanju upravljanja otpadom prema prevenciji, smanjenju, ponovnoj uporabi i recikliranju još su uvijek nedostatne. Porezi na odlaganje otpada relativno su niski, ne primjenjuju se režimi naplate po količini otpada i proširene odgovornosti proizvođača te se čini da su poticajne mjere za odvojeno prikupljanje otpada na lokalnoj razini slabe. Nadležna tijela planiraju u 2013. donijeti novi Zakon o

⁴⁶ Prema podacima Eurostata, u 2012. krajnje cijene za kućanstva iznosile su 0,121 eura po kW/h (EU: 0,186 eura po kW/h) dok su krajnje cijene u industriji iznosile 0,090 eura po kW/h (EU: 0,117 eura po kW/h).

⁴⁷ Vidi Ministarstvo gospodarstva (2011.): Energija u Hrvatskoj, godišnji energetski pregled.

⁴⁸ Vidi Ministarstvo gospodarstva (2011.): Energija u Hrvatskoj, godišnji energetski pregled.

⁴⁹ Iako se zajamčenim tarifama i u manjoj mjeri kreditima koje izdaju komercijalne banke potiče rast udjela obnovljivih izvora energije u sektoru električne energije, u sektoru grijanja proveden je mali broj mjera.

održivom gospodarenju otpadom u cilju usklađivanja nacionalnog zakonodavstva sa zahtjevima iz Direktive EU-a o otpadu.

Promet

Pristupanjem EU-u stvorit će se mogućnosti, ali i izazovi za monopolističko željezničko tržište. Iako zemljopisni položaj Hrvatske nudi mogućnost povećanog željezničkog prometa⁵⁰, posebno u pogledu međunarodnog prijevoza tereta, željeznički prijevoz robe bit će vjerojatno najizloženiji tržišnim pritiscima nakon pristupanja EU-u zbog toga što u tom sektoru ne postoje prijelazna razdoblja. Hrvatska je već podijelila Hrvatske željeznice u neovisna društva te je poduzela prve korake u cilju regionalizacije ugovora o javnim uslugama za željeznički putnički promet. Međutim, tržište je i dalje monopolističko i troškovi poslovanja ne pokazuju trend smanjivanja. Jačom konkurencijom na željezničkom tržištu poboljšala bi se financijska situacija upravitelja infrastrukture, koji pokušava riješiti znatno zaostajanje u pogledu njezinog održavanja. Mreža je stara i relativno loše tehničke kvalitete. Postoje i planovi za modernizaciju, ali oni ključno ovise o potpori vlade i fondovima EU-a.

U tijeku su planovi o unaprjeđenju infrastrukture zračnog, cestovnog i pomorskog prometa. Dogovorena je obnova postojećeg putničkog terminala Zračne luke Zagreb u okviru projekta širenja vrijednog 280 milijuna eura, a početak radova planiran je za jesen 2013. Obnova se provodi u okviru ugovora o koncesiji kojim se upravljanje Zračnom lukom Zagreb prepušta stranoj zrakoplovnom poduzeću te koji uključuje i moguću izgradnju usporedne druge zračne piste u budućnosti. Nadalje, postoje i konkretni planovi o javno-privatnom partnerstvu za upravljanje cestovnim prometom kako bi se smanjili troškovi na računima opće države. Naposljetku, raspravlja se i o ambicioznom razvojnom planu za pomorske luke u cilju povezivanja s unutrašnjosti zemlje i razvoja kombiniranog prijevoza. Budući da se mnogi projekti provode u suradnji s privatnim sektorom, ugovori se moraju sastaviti poštujući načela upravljanja javnim financijama pažnjom dobrog stručnjaka kako bi se u obzir uzele sve odgovarajuće obveze javnog sektora i rizici za javne proračune koji proizlaze i iz nepredviđenih obveza.

Poštanski sektor

Novi Zakon o poštanskim uslugama kojim se u zakonodavstvo prenosi Treća poštanska direktiva te utvrđuje potpuna liberalizacija tržišta poštanskim uslugama u Hrvatskoj od 1. siječnja 2013. stupio je na snagu u siječnju 2013.⁵¹ Pozicionirani operator Hrvatska pošta, koja je u 100 % državnom vlasništvu, trenutačno drži većinski udjel poštanskog tržišta. Iako se u donesenom zakonodavstvu strogo slijede propisi i ciljevi pravne stečevine o poštanskim uslugama, postoje naznake da hrvatska nadležna tijela možda uvijek ne tumače i primjenjuju

⁵⁰ Glavne željezničke linije povezuju Hrvatsku sa susjednim zemljama (među ostalim Mađarskom, Slovenijom, Bosnom i Hercegovinom) te hrvatske luke s najvećim gradovima. Hrvatska je već dobro integrirana u paneuropske željezničke koridore X. i V. i u tri već određena koridora u okviru revizije mreže TEN-T.

⁵¹ Treća poštanska direktiva (Direktiva 2008/6/EZ) predstavlja posljednju pravnu mjeru postupnog otvaranja tržišta koje je počelo 1997. s Prvom poštanskom direktivom. Iako se njome osigurava potpuna liberalizacija poštanskog sektora u EU-u, osigurava se i zaštita (obveza pružanja univerzalnih usluga) osnovnih poštanskih usluga te daljnje jačanje uloge i neovisnosti nacionalnih regulatornih tijela.

novi zakon o poštanskim uslugama u skladu s načelima i ciljevima EU-a, posebno u području poštanskih usluga i javne nabave te prava tržišnog natjecanja. Zbog toga bi se moglo ozbiljno narušiti tržišno natjecanje i s tržišta isključiti alternativni operatori, prije svega tako da se tim operatorima onemogućí pristup javnim natjecanjima i/ili primjenom protutržišnih djelovanja kao što su na primjer nezakoniti popusti i tarife.

Istraživanje i inovacije

Hrvatska je umjereni inovator, a istraživački i inovacijski sustav sadrži brojne neučinkovitosti.⁵² Neučinkovitosti se uglavnom odnose na suradnju između javnih istraživačkih organizacija i privatnog sektora, komercijalizaciju istraživačkih rezultata i mehanizme prijenosa tehnologije. Istodobno okviri politika u području istraživanja, inovacija i industrijske politike nisu dovoljno razvijeni. Nadalje, ukupna razina izdataka za istraživanje i razvoj u 2010. i 2011. dosegla je 0,75 %, što iznosi manje od prosjeka EU-a te je premali iznos za poticanje prijelaza na gospodarstvo koje se temelji na znanju. Javni izdatci za istraživanje i razvoj u 2011. iznosili su 0,41 % u usporedbi s prosjekom EU-a od 0,74 %. Izdatci poduzeća za istraživanje i razvoj u 2011. iznosili su 0,33 %, što je znatno manje od prosjeka za EU-27 (1,26 %). Cilj je Hrvatske do 2020. ostvariti razinu od 1,4 %, čemu Bi trebala pridonijeti strukturni fondovi EU-a.

Hrvatska trenutačno poduzima niz mjera u cilju jačanja istraživačkih i inovacijskih kapaciteta. Izrađen je prijedlog izmjena i dopuna Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju te se predviđa njegovo donošenje do ljeta 2013. Cilj je Zakonom uspostaviti konkurentan i otvoren sustav financiranja koji sadržava jasne kriterije odabira te sinergijsko financiranje koje se temelji na razvoju programa a ne projekata. Trenutačno se priprema određeni broj strategija u cilju jačanja istraživačkih i inovacijskih kapaciteta u skladu sa strategijom pametne specijalizacije.⁵³ Međutim, proces donošenja i provedbe reformi usporen je (npr. izmjene i dopune Zakona o znanosti najavljene su već 2010.). Izrada strategija zahtijevat će dobru koordinaciju i snažan politički angažman kako bi se osigurao integrirani pristup, čime bi se trebalo pridonijeti većim i boljim ulaganjima u istraživanje i inovacije.

3.5. Modernizacija javne uprave

Hrvatska je poduzela važne korake u cilju unaprjeđenja javne uprave. Međutim, ima prostora za daljnji napredak u pogledu profesionalizacije, učinkovitosti, transparentnosti i usmjerenosti prema građanima. Snažan politički angažman važan je preduvjet uspješne provedbe reforme.

Trenutačni sustav vrednovanja uspješnosti, koji se temelji na postojećem Zakonu o državnim službenicima ne osigurava karijerno napredovanje na temelju zasluga kojim bi se privuklo i zadržalo stručno osoblje. Trenutačno se pripremaju izmjene i dopune

⁵² Vidi Inovacijski semafor Unije za 2013.

⁵³ Trenutačno se utvrđuju Nacionalna strategija inovacija za razdoblje 2013. – 2020. te i nova strategija za obrazovanje, znanost i istraživanje koje bi se trebale donijeti do srpnja 2013. Nadalje, priprema se i Nacionalna industrijska strategija za razdoblje 2013. – 2020., kojom se utvrđuje 12 sektora koji su prioritetni za gospodarski rast.

Zakona o državnim službenicima u cilju pojednostavnjenja postupaka zapošljavanja i uvođenja sustava vrednovanja uspješnosti. Pripremljen je nacrt Zakona o plaćama u državnoj upravi, ali kasni se s konačnim dovršenjem ukupnog pravnog okvira o sustavu plaća u cijeloj državnoj upravi koji bi bio transparentan i temeljio se na zaslugama. S druge strane, uveden je novi registar zaposlenih u javnom sektoru, kojim se povećava učinkovitost obrade, analize i praćenja odgovarajućih podataka o državnoj službi. Unaprijedili su se kapaciteti Državne škole za javnu upravu, koja osigura stručno osposobljavanje za državne službenike te izabrane dužnosnike i službenike u tijelima lokalne i regionalne samouprave.

Unatoč značajnim naporima, čini se da u Hrvatskoj korupcija u javnoj upravi uzrokuje zabrinutost. Hrvatska je u 2012. zauzela 62. mjesto od ukupno 176 zemalja u indeksu percepcije korupcije koji provodi *Transparency International* te se tako svrstava među šest država članica EU-a s najgorim rezultatima. Nadalje, više od 90 % ispitanika u nedavno provedenoj međunarodnoj anketi izjavilo je da smatra da je korupcija sveprisutna u poslovnim aktivnostima.⁵⁴ Iako je utvrđen pravni i institucijski okvir borbe protiv korupcije, i dalje najviše zabrinjava njegova provedba. Još ima prostora za unaprjeđenje mehanizama prevencije koji se odnose na sukobe interesa, otkrivanje potencijalno nezakonito stečene imovine javnih dužnosnika te učinkovitost kontrolnih mehanizama unutar javne uprave uključujući i javnu nabavu. Još uvijek su problem i politizacija javne uprave i nadzor državnih poduzeća.

Izazov će biti i osigurati učinkovito i pravodobno korištenje sredstava iz EU fondova. Hrvatska je uspjela dokazati da ispunjava uvjete za oslobođenje od *ex ante* kontrola svih komponenti pretprijetnog programa (IPA). Međutim, kapaciteti upravljanja i iskorištavanja znatno većeg broja projekata koji se financiraju sredstvima iz fondova EU-a ovise o daljnjoj uspostavi učinkovite i snažne javne uprave, završetku investicijskih strategija i pripremi značajnog broja visokokvalitetnih i zrelih projekata kojima će se omogućiti brzi napredak u povlačenju sredstava. Država je već počela zapošljavati stručno osoblje i osnivati radne skupine za izradu strategija u pogledu strukturnih reformi i ulaganja u prioritetnim područjima kohezijske politike.⁵⁵ Međutim, još uvijek nije uspostavljen potpuno operativan sustav upravljanja, praćenja i vrednovanja sredstava iz fondova EU-a. Zbog toga se mogu ugroziti kapaciteti apsorpcije sredstava ili može doći do monetarnih korekcija koje će imati negativan učinak na proračun.

⁵⁴ Vidi Ernst & Young (2013.): Anketa o prijevarama za Europu, Bliski istok, Indiju i Afriku.

⁵⁵ Država je u srpnju i prosincu 2012. donijela odluke o zapošljavanju dodatnog osoblja za upravljanje sredstvima iz fondova EU-a (Komisija, 2012.: Sveobuhvatno izvješće o praćenju Hrvatske).

4. TABLICA

Europa 2020. (nacionalni ciljevi i napredak)	
Cilj za stopu zaposlenosti: 59 %	2012: 55,3 % (izvor: LFS, Eurostat)
Cilj za istraživanje i razvoj: 1,4 % BDP-a	2011: 0,75 % BDP-a
Cilj za emisije stakleničkih plinova: +11 % (u usporedbi s emisijama u 2005., u to nisu uključene emisije iz sustava trgovanja emisijskim jedinicama)	Promjena u emisijama stakleničkih plinova koje nisu u sustavu trgovanja emisijskim jedinicama između 2005. i 2010. +2 %.
Cilj za obnovljive izvore energije: 20 % Udio obnovljivih izvora energije u svim vrstama prometa: 10 %	Ukupni udio obnovljivih izvora energije kao udjel bruto konačne energetske potrošnje u 2011. iznosio je 15,7 % i 0,2 % u prometnom sektoru (izvor: Eurostat, travanj 2013.) Napomena: Uključena su samo službeno prijavljena biogoriva u skladu s člancima 17. i 18. Direktive 2009/28/EZ.
Energetska učinkovitost – smanjenje energetske potrošnje u milijunima tona ekvivalenta nafte: nije dostupno (od Hrvatske se ne očekuje da ove godine iznese ciljni postotak energetske učinkovitosti)	Nije dostupno.
Cilj za rano napuštanje školovanja: 4 %	Stopa ranog napuštanja školovanja u 2012. iznosila je 4,2 %, što je porast u odnosu na 3,7 % 2010. (izvor: LFS, Eurostat)
Cilj za tercijarno obrazovanje: 35 %	Stopa tercijarnog obrazovanja u 2012. iznosila je 23,7 %, što je pad u odnosu na 24 % u 2010. (izvor: LFS, Eurostat)
Cilj za rizik od siromaštva i socijalne isključenosti: smanjenje na 1 282 000	2011: 1 382 000 (izvor: državni podatci)

5. PRILOG

Tablica I. Makroekonomski pokazatelji

	1995.- 1999.	2000.- 2004.	2005.- 2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Ključni pokazatelji								
Stopa rasta BDP-a	3,3	4,4	1,9	-2,3	0,0	-2,0	-1,0	0,2
Jaz proizvoda ¹	n.a	0,3	2,2	-3,5	-2,1	-2,7	-2,9	-2,6
UIPC (godišnja promjena u %)	4,3	3,2	3,4	1,1	2,2	3,4	3,1	2,0
Domaća potražnja (godišnja promjena u %) ²	3,7	5,2	1,9	-5,1	-0,3	-3,1	-1,4	0,4
Stopa nezaposlenosti (% radne snage) ³	10,6	14,2	10,1	11,8	13,5	15,9	19,1	20,1
Bruto investicije u fiksni kapital (% BDP-a)	18,6	21,9	25,8	20,8	19,2	18,4	18,3	19,1
Bruto nacionalna štednja (% BDP-a)	14,8	20,0	21,9	19,5	19,4	19,3	19,8	20,3
Opća država (% BDP-a) ⁴								
Neto pozajmljivanje (+) ili neto zaduživanje (-)	n.a	n.a	-3,4	-5,2	-5,7	-3,8	-4,7	-5,6
Bruto dug	n.a	35,6	34,0	42,2	46,7	53,7	57,9	62,5
Neto financijska imovina	n.a	6,9	0,8	-2,1	-9,4	n.a	n.a	n.a
Ukupni prihodi	n.a	n.a	41,0	40,1	40,4	36,8	36,7	36,2
Ukupni rashodi	n.a	n.a	44,4	45,3	46,1	40,6	41,5	41,8
<i>od čega: kamate</i>	n.a	n.a	1,6	2,0	2,2	2,7	3,2	3,5
Društva (% BDP-a)								
Neto pozajmljivanje (+) ili neto zaduživanje (-)	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a
Neto financijska imovina; nefinancijska društva	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a
Neto financijska imovina; financijska društva	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a
Bruto investicije	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a
Bruto poslovni višak	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a
Kućanstva i NPUK (% BDP-a)								
Neto pozajmljivanje (+) ili neto zaduživanje (-)	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a
Neto financijska imovina	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a
Bruto nadnice i plaće	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a
Neto vlasnički dohodak	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a
Tekući primljeni transferi	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a
Bruto štednja	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a
Ostatak svijeta (% BDP-a)								
Neto pozajmljivanje (+) ili neto zaduživanje (-)	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a
Neto financijska imovina	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a
Neto izvoz robe i usluga	-8,2	-5,8	-6,3	-0,4	-0,1	0,7	0,9	0,6
Neto primarni dohodak iz inozemstva	-0,6	-2,0	-2,5	-3,4	-3,4	-3,4	-3,2	-3,4
Neto kapitalne transakcije	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	0,0	0,0
Utrživi sektor	47,8	46,4	44,1	43,0	43,5	43,3	n.a	n.a
Neutrživi sektor	36,0	37,1	41,1	42,5	42,3	41,6	n.a	n.a
<i>od čega: graditeljstvo</i>	5,6	5,2	6,9	5,7	5,2	4,6	n.a	n.a
Realni efektivni tečaj (indeks, 2000=100)	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a
Odnosi razmjene robe i usluga (indeks, 2000=100)	90,8	95,7	102,5	105,6	105,8	105,0	104,4	104,0
Tržišna uspješnost izvoza (indeks, 2000=100)	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a	n.a
Napomene:								
¹ Jaz proizvoda znači razliku između stvarnog i potencijalnog bruto domaćeg proizvoda po tržišnim cijenama iz 2005.								
² Pokazatelj domaće potražnje uključuje zalihe.								
³ Nezaposlene osobe sve su osobe koje nisu bile zaposlene, ali su aktivno tražile posao i bile su spremne prihvatiti posao odmah ili u roku dva tjedna. Radna snaga je ukupni broj zaposlenih i nezaposlenih osoba. Stopa nezaposlenosti odnosi se na dobnu skupinu 15 - 74.								
⁴ Eurostat nije službeno potvrdio podatke o općoj državi.								
Izvor:								
Commission services' 2013 spring forecasts (COM); Convergence programme (CP).								

» Tablica II. Usporedba makroekonomskih kretanja i projekcija

	2012.		2013.		2014.		2015.	2016.
	2012.		2013.		2014.		2015.	2016.
	COM	CP	COM	CP	COM	CP	CP	CP
Realni BDP (promjena u %)	-2,0	-2,0	-1,0	0,7	0,2	2,4	3,5	3,5
Privatna potrošnja (promjena u %)	-2,9	-2,9	-2,0	-0,7	-0,5	1,5	3,7	3,6
Bruto investicije u fiksni kapital (promjena u %)	-4,6	-4,6	-0,5	6,3	4,0	9,9	7,3	6,4
Izvoz robe i usluga (promjena u %)	0,4	0,4	1,3	1,6	3,5	3,2	4,5	5,1
Uvoz robe i usluga (promjena u %)	-2,1	-2,1	0,4	1,2	3,7	4,3	6,2	6,2
<i>Doprinosi realnom rastu BDP-a:</i>								
- Konačna domaća potražnja	-2,9	-2,8	-1,6	0,4	0,4	2,7	3,9	3,8
- Promjena zaliha	-0,3	-0,3	0,1	0,0	0,0	0,1	0,3	0,2
- Neto izvoz	1,1	1,1	0,4	0,2	-0,1	-0,4	-0,7	-0,5
Jaz proizvoda ¹	-2,7	-3,6	-2,9	-2,8	-2,6	-1,2	0,6	1,8
Zaposlenost (promjena u %)	-3,9	-2,2	-4,2	-1,0	-1,8	0,9	1,6	1,8
Stopa nezaposlenosti (%)	15,9	15,5	19,1	16,0	20,1	15,2	14,1	13,0
Produktivnost rada (promjena u %)	2,0	0,3	3,3	1,6	2,1	1,4	1,8	1,6
Inflacija mjerena UIPC-om (%)	3,4	n.a.	3,1	n.a.	2,0	n.a.	n.a.	n.a.
Deflator BDP-a (promjena u %)	2,0	2,0	2,0	2,0	1,5	2,1	2,0	2,0
Primanja zaposlenih (po glavi, promjena u %)	3,2	3,3	4,2	0,8	3,0	2,8	3,6	3,9
Neto pozajmljivanje/zaduživanje prema ostatku svijeta(% BDP-a)	-0,1	0,1	n.a.	0,7	n.a.	-0,1	-0,8	-1,3
Napomena: ¹ U postotku potencijalnog BDP-a, a službe Komisije izračunale su potencijalni BDP na temelju scenarija iz programa korištenjem zajednički dogovorene metodologije. Izvor: <i>Commission services' 2013 spring forecasts (COM); Convergence programme (CP).</i>								

«

Tablica III. Pokazatelji financijskog tržišta

	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Ukupna aktiva bankarskog sektora (% BDP-a)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Udio aktive pet najvećih banaka (% ukupne aktive)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Strano vlasništvo u bankarskom sustavu (% ukupne aktive)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Pokazatelji financijske stabilnosti:					
- loši krediti (% ukupnih kredita) ¹⁾	4,9	7,7	11,1	12,3	13,2
- omjer adekvatnosti kapitala (%) ^{1), 2)}	15,1	16,4	18,8	19,6	20,2
- povrat na kapital (%) ^{1), 3)}	12,8	8,8	8,3	8,7	7,8
Kreditni banaka privatnom sektoru (promjena u % u odnosu na prošlu godinu)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Pozajmljivanje za kupnju stana (promjena u % u odnosu na prošlu godinu)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Omjer kredita i depozita	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Likvidnost središnje banke kao % obveza	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Izloženost banaka zemljama koje primaju službenu financijsku pomoć (% BDP-a) ⁴⁾	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Privatni dug (% BDP-a)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Bruto vanjski dug (% BDP-a) ⁵⁾					
- Javni	10	12,9	14,7	15,5	18,8
- Privatni	54,2	64,6	64,7	60,2	59,5
Razlika prinosa na dugoročne kamatne stope u odnosu na <i>Bund</i> (bazni bodovi)	2,2	3,2	3,6	3,9	4,9
Razlika prinosa na premiju osiguranja od kreditnog rizika za državne obveznice (5 godi	389,5	305,7	239,5	321,9	383,9
<p>Napomene:</p> <p>¹⁾ Najnoviji podaci (prosinac 2010.). Podatci se razlikuju od države do države ovisno o dostupnosti najnovijih podataka MMF-a o pokazateljima financijskog zdravlja.</p> <p>²⁾ Omjer adekvatnosti kapitala znači ukupni kapital podijeljen s rizikom ponderiranom imovinom.</p> <p>³⁾ Omjer neto prihoda i kapitala.</p> <p>⁴⁾ Uključene zemlje su CY, EL, ES, LV, HU, IE, PT i RO.</p> <p>⁵⁾ Najnoviji podaci 2012.Q3.</p> <p>* Mjereno u baznim bodovima.</p> <p>Izvor:</p> <p>Banka za međunarodne namire i Eurostat (izloženost makrofinancijski osjetljivim državama), MMF (indikatori financijskog zdravlja), Komisija (dugoročne kamatne stope), Svjetska banka (bruto vanjski dug) i ESB (svi ostali pokazatelji).</p>					

Tablica IV. Pokazatelji tržišta rada i socijalne isključenosti

Pokazatelji tržišta rada	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Stopa zaposlenosti (% stanovništva u dobi 20-64)	62,3	62,9	61,7	58,7	57,0	55,4
Rast zaposlenosti (promjena u % u odnosu na prošlu godinu)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Stopa zaposlenosti žena (% žensko stanovništvo u dobi 20-64)	54,5	55,2	55,4	53,0	50,9	50,2
Stopa zaposlenosti muškaraca (% muškog stanovništva u dobi 20-64)	70,3	70,7	68,2	64,7	63,2	60,6
Stopa zaposlenosti starijih radnika (% stanovništvo u dobi 55-64)	35,8	36,7	38,5	37,6	37,1	36,7
Zaposlenost u nepunom radnom vremenu (% ukupne zaposlenosti, 15 godina i više)	8,6	8,8	9,0	9,7	9,9	8,4
Zaposlenost žena u nepunom radnom vremenu (% zaposlenosti žena, 15 godina i više)	11,3	11,5	11,6	12,5	12,4	10,0
Zaposlenost muškaraca u nepunom radnom vremenu (% zaposlenosti muškaraca, 15 godina i više)	6,4	6,7	6,9	7,3	7,9	7,1
Zaposlenost na temelju ugovora na određeno vrijeme (% zaposlenika s ugovorom na određeno vrijeme, 15 godina i više)	12,6	12,1	11,6	12,3	12,7	12,8
Prijelaz iz privremenog zaposlenja na trajno zaposlenje	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Stopa nezaposlenosti ¹ (% radne snage, dobna skupina 15-74)	9,0	8,4	9,1	11,8	13,5	16,0
Dugoročna stopa nezaposlenosti ² (% radne snage)	5,5	5,3	5,1	6,7	8,6	10,3
Stopa nezaposlenosti mladih (% mlade radne snage u dobi 15-24)	24,0	21,9	25,1	32,6	36,1	42,8
Stopa mladih koji nisu zaposleni, ne školuju se niti se profesionalno osposobljavaju (% stanovništva u dobi 15-24)	11,3	10,1	11,9	14,9	15,7	16,7
Osobe koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje (% stan. u dobi 18-24 s najnižom razinom srednjoškolskog obrazovanja koje se više ne školuje niti osposobljava)	3,9	3,7	3,9	3,7	4,1	4,2
Udio stanovništva sa završenim tercijarnim obrazovanjem (% stanovništva u dobi 30-34 koje je uspješno završilo tercijarno obrazovanje)	16,7	18,5	20,6	24,3	24,5	23,7
Službena skrb za djecu (od 1 do 29 sati; % djece mlađe od tri godine)	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0	n.a.
Službena skrb za djecu (30 sati ili više; % djece mlađe od tri godine)	0,0	0,0	0,0	7,0	14,0	n.a.
Produktivnost rada po zaposlenoj osobi (godišnja promjena u %)	1,5	1,0	-5,2	3,9	2,4	-0,9
Broj odrađenih sati po zaposlenoj osobi (godišnja promjena u %)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Produktivnost rada po odrađenom satu (godišnja promjena u %, stalne cijene)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Naknada po zaposlenom (godišnja promjena u %; stalne cijene)	1,5	1,1	-1,8	3,6	0,9	-1,6
Nominalni rast jediničnih troškova rada (godišnja promjena u %)	4,1	5,8	6,6	2,6	1,6	0,8
Stvami rast jediničnih troškova rada (godišnja promjena u %)	0,0	0,1	3,6	1,7	-0,6	-0,5
Napomene: ¹ Nezaposlene osobe sve su osobe koje nisu bile zaposlene, ali su aktivno tražile posao i bile su spremne prihvatiti posao odmah ili u roku od dva ² Dugotrajno nezaposleni su osobe koje su nezaposlene barem 12 mjeseci. <i>Komisija (Anketa o radnoj snazi EU-a i Europski nacionalni računi)</i>						

Rashodi za naknade u okviru socijalne zaštite (% BDP-a)	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.
Bolovanja/Zdravstvena skrb	n.a.	n.a.	6,3	7,1	6,9
Invalidnost	n.a.	n.a.	3,2	3,5	3,6
Starosne i obiteljske mirovine	n.a.	n.a.	6,9	7,6	7,7
Obitelj/djeca	n.a.	n.a.	1,5	1,6	1,6
Nezaposlenost	n.a.	n.a.	0,2	0,4	0,5
Stanovanje i socijalna isključenost	n.a.	n.a.	0,0	0,0	0,0
Ukupno	n.a.	n.a.	18,2	20,2	20,3
od čega: naknade na temelju imovinskog cenzusa	n.a.	n.a.	1,2	1,3	1,3
Pokazatelji socijalne uključenosti	2007	2008	2009	2010	2011
Rizik od siromaštva ili socijalne isključenosti ¹ (% ukupnog stanovništva)	n.a.	n.a.	n.a.	31,3	32,7
Djeca u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (% osoba u dobi 0-17)	n.a.	n.a.	n.a.	30,6	32,2
Stariji u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti (% osoba u dobi 65+)	n.a.	n.a.	n.a.	34,7	34,0
Stopa rizika od siromaštva ² (% ukupnog stanovništva)	18,0	17,3	17,9	20,5	21,1
Ozbiljna materijalna deprivacija ³ (% ukupnog stanovništva)	n.a.	n.a.	n.a.	14,5	14,8
Udio ljudi koji žive u kućanstvima s niskim radnim intenzitetom ⁴ (% ljudi u dobi 0-59)	n.a.	n.a.	n.a.	15,4	17,0
Stopa zaposlenih u riziku od siromaštva (% zaposlenih osoba)	n.a.	n.a.	n.a.	5,9	6,5
Učinak socijalnih transfera (ne uključujući mirovine) na smanjenje siromaštva	28,0	31,6	29,8	32,1	31,3
Prag siromaštva, izražen u nacionalnoj valuti po stalnim cijenama ⁵	23493	23732	24830	22697	21597
Bruto raspoloživi dohodak (kućanstva)	191696	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Relativni (medijan) jaz rizika od siromaštva (60% srednje vrijednosti ekvivalentnog dohotka, dob: ukupno)	23,0	25,0	24,4	28,6	27,4
Napomene: ¹ Osobe u riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti: osobe koje su u riziku od siromaštva i/ili su u teškoj materijalnoj deprivaciji i/ili žive u kućanstvima s nultim ili vrlo niskim intenzitetom rada. ² Stopa rizika od siromaštva: udio osoba kojima je ekvivalentni raspoloživi dohodak manji od 60 % srednje vrijednosti nacionalnog ekvivalentnog dohotka. ³ Udio osoba na koje se odnose barem 4 od 9 stavki deprivacije: osobe koje i.) si ne mogu priuštiti plaćanje stanarine ili režija, ii.) si ne mogu priuštiti adekvatno grijanje u kućanstvu iii.) ne mogu podmiriti iznenadne troškove iv.) si ne mogu priuštiti obrok koji sadrži meso, ribu ili ekvivalentni proteinski obrok svaki drugi dan v.) ne mogu platiti tjedan godišnjeg odmora izvan kuće vi.) si ne mogu priuštiti auto vii.) si ne mogu priuštiti stroj za pranje odjeće; viii.) si ne mogu priuštiti televizor u boji ili ix.) si ne mogu priuštiti telefon ⁴ Osobe koje žive u kućanstvima s vrlo niskim intenzitetom rada: udio osoba u dobi 0-59 koje žive u kućanstvima u kojima su odrasle osobe (ne uključujući uzdržavanu djecu) odradile manje od 20% ukupnog potencijalnog radnog vremena u prethodnih 12 mjeseci.. ⁵ Za EE, CY, MT, SI, SK, pragovi u nominalnim vrijednostima u EUR; UIPC - indeks 100 u 2006. (anketa iz 2007. odnosi se na dohotke iz 2006.) Izvori: O rashodima za socijalne naknade u okviru socijalne zaštite vidi ESSPROS; za socijalnu isključenost vidi EU-SILC.					

Tablica V. Pokazatelji uspješnosti tržišta proizvoda i politika

Pokazatelji uspješnosti	2003.-2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Produktivnost rada ¹ ukupnog gospodarstva (godišnji rast u %)	2,1	1,0	-5,2	3,0	2,4	2,0
Produktivnost rada ¹ u proizvodnji (godišnji rast u %)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Produktivnost rada ¹ u opskrbi električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (godišnja promjena u %)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Produktivnost rada ¹ u graditeljstvu (godišnja promjena u %)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Ukupni broj ² zahtjeva za priznavanje patenta na milijun radne snage	16,7	14,9	14,2	12,8	n.a.	n.a.
Pokazatelji politika	2003.-2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Izvršavanje ugovora ³ (dani)	561	561	561	561	561	572
Otvaranje poduzeća ³ (dani)	27	22	22	9	9	9
Izdatci za istraživanje i razvoj (% BDP-a)	0,9	0,9	0,9	0,8	0,8	n.a.
Stanovništvo sa završenim tercijarnim obrazovanjem (% stanovništva u dobi 30-34)	16,9	18,5	20,6	24,3	24,5	23,7
Ukupni javni izdatci za obrazovanje (% BDP-a)	3,97	4,30	4,33	4,27	n.a.	n.a.
	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Uređenje tržišta proizvoda ⁴ , Ukupno (Indeks; 0=neuređena; 6=najuređenija)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Uređenje tržišta proizvoda ⁴ , Maloprodaja (Indeks; 0=neuređena; 6=najuređenija)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Uređenje tržišta proizvoda ⁴ , Mrežne industrije ⁵ (Indeks; 0=neuređena; 6=najuređenija)	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
<p>Napomene:</p> <p>¹ Produktivnost rada je bruto dodana vrijednost (po stalnim cijenama) podijeljena brojem zaposlenih osoba .</p> <p>² Ukupni broj zahtjeva za priznavanje patenta podnesenih Europskom uredu za patente na milijun radne snage.</p> <p>³ Metodologije, uključujući pretpostavke, u vezi s ovim pokazateljem detaljno su prikazane na internetskim stranicama http://www.doingbusiness.org/methodology.</p> <p>⁴ Metodologije u vezi s pokazateljima uređenja tržišta proizvoda detaljno su prikazane na internetskim stranicama http://www.oecd.org/document/1/0,3746,en_2649_34323_2367297_1_1_1_1,00.html. Najnoviji dostupni pokazatelji uređenja tržišta proizvoda odnose se na 2003. i 2008., osim za mrežne industrije.</p> <p>⁵ Ukupni pokazatelj uređenja tržišta energetike, prometa i komunikacija.</p> <p>*iznos za 2007.</p> <p>Izvor:</p> <p>Komisija, Svjetska banka - <i>Izvešće o poslovanju</i> (za izvršavanje ugovora i otvaranje poduzeća) i OECD (za pokazatelje uređenja tržišta proizvoda).</p>						

Tablica VI. Zeleni rast

		2002.- 2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Uspješnost zelenog rasta							
Makroekonomska							
Energetski intenzitet	kgoe / €	0,32	0,29	0,28	0,29	0,29	0,29
Intenzitet ugljika	kg / €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Intenzitet resursa (recipročno u odnosu na produktivnost resursa)	kg / €	1,98	1,90	2,15	1,82	n.a.	n.a.
Intenzitet otpada	kg / €	n.a.	n.a.	0,13	n.a.	0,11	n.a.
Energetska bilanca trgovine	% BDP-a	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Udio energenata u UIPC-u	%	n.a.	12	12	11	12	13
Razlika između promjene u cijeni energenata i inflacije	%	n.a.	-2,8	0,8	4,5	6,1	0,3
Porezi za zaštitu okoliša u odnosu na poreze za rad	omjer	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Porezi za zaštitu okoliša u odnosu na ukupne poreze	omjer	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Sektorska							
Energetski intenzitet industrije	kgoe / €	0,25	0,24	0,24	0,22	0,22	n.a.
Udio energetski intenzivnih industrija u gospodarstvu	% GDP	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Cijene električne energije za korisnike srednje veličine**	€ / kWh	n.a.	0,07	0,09	0,09	0,09	0,09
Cijene goriva za industrijske korisnike srednje veličine***	€ / kWh	n.a.	0,02	0,02	0,03	0,04	0,04
Javnofinancirani istraživanja i razvoj za energetiku	% BDP-a	n.a.	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Javnofinancirani istraživanja i razvoj za okoliš	% BDP-a	n.a.	0,00%	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%
Stopa recikliranja komunalnog otpada	omjer	n.a.	3,0%	3,0%	3,0%	4,0%	n.a.
Udio emisija stakleničkih plinova uključenih u sustav trgovanja emisijama*	%	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Energetski intenzitet prometa	kgoe / €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Intenzitet ugljika u prometu	kg / €	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.	n.a.
Sigurnost energetske opskrbe							
Ovisnost o uvozu energenata	%	57,2%	56,6%	60,0%	51,0%	52,2%	n.a.
Diversifikacija izvora uvoza nafte	HHI	n.a.	0,55	0,44	0,48	0,31	n.a.
Diversifikacija kombinacije izvora energije	HHI	0,35	0,35	0,33	0,34	0,31	0,30
Udio obnovljivih izvora energije u kombinaciji izvora energije	%	9,8%	7,5%	8,7%	10,8%	13,2%	10,4%
<p><u>Napomene za pojedine zemlje:</u></p> <p>Zbog nedostatka podataka nedostaju podatci za 2012.</p> <p><u>Opće objašnjenje stavki iz tablice</u></p> <p>Izvor: Eurostat osim ako se ne navodi drugačije. Objašnjenja ECFIN-a navode se u nastavku</p> <p>Svi makropokazatelji intenziteta izraženi su kao omjer fizičke kvantitete u odnosu na BDP (u cijenama iz 2000.)</p> <p>Energetski intenzitet: bruto nacionalna energetska potrošnja (u kgoe) podijeljena s BDP-om (u EUR)</p> <p>Intenzitet ugljika: emisije stakleničkih plinova (u kg ekvivalenta CO2) podijeljene s BDP-om (u EUR)</p> <p>Intenzitet resursa: domaća materijalna potrošnja (u kg) podijeljena s BDP-om</p> <p>Intenzitet otpada: otpad (u kg) podijeljen s BDP-om (u EUR)</p> <p>Energetska bilanca trgovine: bilanca izvoza i uvoza energenata izražena kao % BDP-a</p> <p>Udio energenata u UIPC: udio energenata u potrošačkoj košarici koja se koristi za izradu UIPC</p> <p>Razlika između promjene u cijeni energenata i inflacije: energetska komponenta UIPC-a i ukupna inflacija mjerena UIPC-om (godišnja promjena u %)</p> <p>Porezi za zaštitu okoliša u odnosu na poreze za rad ili ukupne poreze: iz baze podataka TAXUD-a „Trendovi oporezivanja u Europskoj uniji”</p> <p>Energetski intenzitet industrije: konačna energetska potrošnja u industriji (u kgoe) podijeljena s bruto dodanom vrijednosti industrije u BDP-u</p> <p>Udio energetski intenzivnih industrija u gospodarstvu: udio bruto dodane vrijednosti energetski intenzivnih industrija u BDP-u</p> <p>Cijene električne energije i plina za industrijske korisnike srednje veličine: skupina potrošnje 500-2000Mwh i 10000-100000 Gj; iznosi ne uključuju PDV</p> <p>Stopa recikliranja komunalnog otpada: udio recikliranog komunalnog otpada u odnosu na ukupni komunalni otpad</p> <p>Javnofinancirani istraživanja i razvoj za energetiku ili okoliš: državni izdatci za istraživanje i razvoj za ove kategorije kao % BDP-a</p> <p>Udio emisija stakleničkih plinova uključenih u sustav trgovanja emisijama: na temelju podataka o emisijama stakleničkih plinova koje su države članice dostavile Europskoj agenciji za okoliš(ne uključujući LULUCF)</p> <p>Energetski intenzitet prometa: konačna energetska potrošnja prometa (kgoe) podijeljena s bruto dodanom vrijednosti prometne industrije (2005. EUR)</p> <p>Intenzitet ugljika u prometu: emisije stakleničkih plinova u prometu podijeljene s bruto dodanom vrijednosti prometnog sektora</p> <p>Ovisnost o uvozu energenata: neto uvoz energenata podijeljen s bruto nacionalnom energetskom potrošnjom uključujući energetsku potrošnju u međunarodnom prometu</p> <p>Diversifikacija izvora uvoza nafte: indeks Herfindahl, izračunan kao zbroj kvadratnih tržišnih udjela zemalja podrijetla</p> <p>Diversifikacija kombinacije izvora energije: indeks Herfindahl u odnosu na prirodni plin, ukupne naftne proizvode, nuklearnu toplinu, obnovljive izvore energije i kruta goriva</p> <p>Udio obnovljivih izvora energije u kombinaciji izvora energije: % -udio u bruto nacionalnoj energetskoj potrošnji izražen u ekvivalentima tona nafte</p> <p>Privremeni podatci (15.4.2013.). Službe Komisije i Europska agencija za okoliš</p> <p>Za prosjek S1 & S2 za 2007 za DE, LU, NL, FI, SE & UK. Ostale države imaju samo S2.</p> <p>Za prosjek S1 & S2 za 2007 za IT, NL, FI, SE & UK. Ostale države imaju samo S2.</p>							